תלמוד ירושלמי · מפרשים · חידושי רידב״ז על תלמוד ירושלמי · סדר זרעים

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי פאה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי פאה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רידבז-על-תלמוד-ירושלמי-פאה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 7
הלכה ג 7
הלכה ד 9
הלכה ה 10
פרק ב 12
הלכה א 12
הלכה ב 17
הלכה ג 17
הלכה ד 18
הלכה ה 18
פרק ג 19
הלכה א 19
הלכה ב 20
הלכה ג 20
הלכה ד 21
הלכה ה 22
הלכה ז 23
פרק ד 24
הלכה א 24
הלכה ב 25
הלכה ה 25
הלכה ו 25
פרק ה 27
הלכה א 27
הלכה ב 28
הלכה ג 31
הלכה ה 32
פרק ו 32
הלכה א 32
הלכה ב 33
הלכה ג 33
הלכה ה 33
פרק ז 34
הלכה א 34
הלכה ב 35
הלכה ג 35
הלכה ה 36
הלכה ז 37
פרק ח 38
הלכה ב 38
הלכה ג 39
הלכה ד 39
הלכה ז 39
הלכה ח 39

פרק א

הלכה א

אר"א מפני המחלוקת עד סיף הסוגיא. מפרש בשנו"א ז"ל מפני המחלוקת דר' ישמעאל ור"ט ור"ע במס' תרומות פ"ד ה' דלר"י צריך להיות מחצה חולין ומחצה תרומה. וע"כ בפלוגתא לא קמיירי ואע"פ שלר"ט ור"ע דס"ל עד שישייר שם חולין וכיון דאיכא שיור כ"ש יכול לעשות כל הכרי תרומה ולדידהו הי' יכול למתני במתניתין דידן באלו דברים שאין להם שיעור אף תרומה מ"מ משום פלוגתת ר"י דלדידי יש לתרומה שיעור לא תני במתניתין דידן משום דבפלוגתא לא קמיירי. ע"ז אמר ר' יוסי דז"א דלאו דמשום דלא מיירי בפליגתא אלא אפילו לכו"ע אינו יכול למתני תרומה בהדי דברים שאין להם שיעור דדוקא בכורים הוי מן דברים שאין להם שיעור משום דאדם עושה כל שדהו בכורים משא"כ בתרומה לכו"ע אין עושה כל שדהו תרומה משום דעכ"פ צריך לשייר כ"ש ע"ז התיבון א"כ פיאה נמי צריך לשייר עכ"פ שבולת הראשונה כדאיתא לקמן מ"מ חשיב לה בדברים שאין להם שיעור ע"ז משני ר' יוסי דהא דצריך לשייר בפיאה שבולת הראשונה הוא לאו משום דבפיאה צריך שיור ז"א אלא השבולת הראשונה הוא עושה החיוב של פיאה כמו מירוח דעושה החיוב בתרומה ומתחיל החיוב של פיאה לאחר קצירת שבולת הראשונה וכיון שהתחיל החיוב עושה כל שדהו פיאה משא"כ בתרומה דלאחר החיוב שנתחייב הכרי ע"י מירוח צריך ג"כ לשייר כ"ש א"כ בתרומה השיור הוא משום דיש שיעור ואין יכול לעשות הכל תרומה משא"כ פיאה אין לה שיעור ויכול לעשות לאחר החיוב שנתחייב בפיאה דהיינו לאחר שקצר שבולת הראשונה כל השדה פיאה ולא צריך לשיור כלל ע"כ לכו"ע לא תני תרומה במתניתין דידן משום דיש לה שיעור דצריך לשייר כ"ש אחר החיוב ולא דמי לפיאה כן פי' בשנו"א ז"ל ודו"ק:

כילה את שדהו את אמר חזרה פיאה לעומרין מהו שתחזור פיאה לקצירת שבולת הראשונה. פי' המרא"פ ז"ל לא נתברר. ובפי' הפ"מ ז"ל משום דכיון דחזרה פיאה לעומרין א"כ שבולת הראשונה נתערבה עם הכל. ואינו מובן האיבעיא וכי מה לן שנתערבה. והנכון דהפי' הוא עפ"מ שמבואר בספ"ב ה"ה דמי מחזר הפאה מקמה לעומרין היא הקצירה של שבולת הראשונ' שקצר מהקמה שנשאר לפאה. כיון שקצר שבולת הראשונה ממה שהשאיר בקמה כדי פאה חזרה פאה לעומרין על כל השדה ולא בעינן שיכלה לגמרי כל שדהו. ונמצא לפ"ז דיש ב' שבולת הראשונה. שבולת הראשונה של תחלת הקצירה דהיא המחייבת כל עיקר השדה בפאה. ויש עוד שבולת הראשונה של קצירת קמה הנשאר לפאה שהיא מחזרת הפאה מקמה לעומרין עי"ש ע"כ מיבעיא

לי' אם דוקא בשבולת הראשונה של תחלת הקצירה דהיא עושה כל עיקר החיוב דפאה היא פטורה כמו דאמר לעיל אפשר לומר היא מחייבת כל שדהו פאה והיא חייבת בפאה. א"כ כיון דהיא עושה כל עיקר החיוב ע"כ היא בעצמה פטורה אבל כשכילה את שדהו ואז את אמר חזרה פאה לעומרין ומי הוא המחזיר הלא היא הקצירת שבולת ראשונה מקמת פאה מהו שתחזור החיוב גם עלי'. מי אמרינן דלא דמי קצירת שבולת הראשונה של קמת פאה לשבולת דתחלת הקצירה דהתם היא עושה כל עיקר החיוב והיא המחייבת ומי מחייבה משא"כ קצירת שבולת ראשונה של קמת פאה דהיא אינה עושה כל עיקר החיוב דהא כבר נתחייבה השדה בפאה רק דהיא מחזרת החיוב מן קמה לעומרין בזה י"ל דגם השבולת בעצמה חייבת בפאה. דבזה אין סברא לומר כדלעיל אפשר לומר היא מחייבת כל שדהו פאה והיא חייבת בפאה. דהא עיקר החיוב של פאה כבר נתחייב ע"י קצירת שבולת הראשונה דהתחלת קצירה. או דילמא אף השבולת הזו נמי פטורה משום דאזלינן בתר השתא דהשתא החיוב על העומרין ומי המחייב היא השבולת הזה א"כ בזה נמי אמרינן האי סברא אפשר לומר היא מחייבת החיוב דהשתא והיא חייבת. ע"ז אמר ר' יוסי נילף פיאת עומרים מפיאת קמה מה פיאת קמה לא חזרה פאה לקצירת שבולת הראשונה אף פיאת עומרין לא תחזור פאה לקצירת שבולת הראשונה פי' אף דיש לחלק בין שבולת ראשונה המחייבת בקמה משבולת הראשונה המחייבת בעומרין מ"מ חד דינא הוא להם דאין לחלק בדין פיאת עומרין לדין פיאת קמה. וכל מה שפטור בפיאה בקמה פטור בפאה דעומרין וזהו פי' האמיתי בע"ה:

הפיאה יש לה שיעור מלמטן ואין לה שיעור מלמעלן כו'. מה נפיק מן ביניהון והן חד מן ששים. פי' כההיא דאיתא במשנה במס' תרומות פ"ד משנה ב' תרם ועלה בידו ששים ואחד פי' דלא תרם על חלק א' ותרם על ס' חלקי' וחסר רק חלק אחד מס' שלא תרם עליו כו' יחזור ויתרום והכ"נ ה"פ דנשאר חד מן ס' שלא הפריש פאה עליו למ"ד יש שיעור למטן מה שנתן נתן חזר והוסיף חייב במעשרות פי' הר"ש והתוס' ז"ל במס' חגיג' (דף ז' ע"ב) דאפי' מה שנתן ג"כ חייב במעשרות דאין עליו תורת פאה עד שישלים שיעור ששים בב"א ולמ"ד דאין שיעור למטן מה שנתן הוי תורת פאה ופטור ממעשרות. והגר"א ז"ל גריס למ"ד הפיאה יש לה שיעור למטן כו' מה שנתן נתן חזר והוסיף פטור במעשרו' עד שעה שישלים ולמ"ד אין לה שיעור כו' והוסיף חייב במעשרות. ופי' פשוט למ"ד דיש לה שיעור מה שמוסיף בפעם השני עד שמשלים השיעור הוי פאה ופטור ממעשרות רק מה שיוסיף אחר שישלים השיעור חייב במעשרות ולמ"ד אין לה שיעור כל מה שיוסיף חייב במעשרו' אבל לכ"ע מה שהפריש כבר פטור ממעשרות:

מתני' בראיית פנים כו' תנא ר' יוסי קומי ר"י ראיה כ"ש כו' לא אתא מישאול אלא על דר' הושעיא לא יראו פני ריקם אפי' כ"ש כו' וקשיא מן דו סמך לד"ת כו'. פי' דר' יונה קאמר דקושיא דר' יוחנן דמקשה ויש כעין זו לא שייך להקשות על הדא דתני ר' יוסי ראי' כ"ש חכמים שאמרו ב' כסף זה לא שייך להקשות על הדא דתני ר' יוסי כי אם על הא דתני ר' הושעיא והנפ"מ בין הא דתני ר' יוסי להא דתני ר' הושעיא היא. ע"פ התוס' ז"ל והריטב"א ז"ל במס' קדושין (דף יז ע"א) כתבו דעכ"פ הא דראי' כ"ש היא הלכה למ"מ דאל"כ נגמור ריקם ריקם מבכור כמו הענקה ויהיה חמש סלעים והריטב"א ז"ל כ' שכן מוכח מהירוש' הזה וזהו ע"כ בין לר' יוסי ובין לר' הושעיא הוי הלכה למ"מ דבכ"ש ורק הנפ"מ ביניהם דלר' יוסי פשטת הכתוב ריקם לא משמע כ"ש רק דקאמר קרא דלא יהי' ריקם ובכמה לא נקרא ריקם מסר הכתוב לחכמים והלל"מ מודיע לנו אשר בכ"ש די ור' הושעיא ס"ל דפשטת הכתוב דלא יהי' ריקם אפילו בכ"ש לא הוי שוב ריקם ופשטת הכתוב עם הלל"מ אחת היא דבכ"ש רק הלל"מ מגלה לן דלא נילף ריקם ריקם מבכור וע"כ הא דתני ר' יוסי קומי ר"י ראי' כ"ש חכמים היא שאמרו מעה כסף כו' פי' ראי' כ"ש מהלל"מ ולא מפשטת הכתוב רק חכמים אמרו מעה כסף. וע"ז שהקשה ר' יוחנן ויש כעין זו. תמה ע"ז ר' יונה מה זו קושיא הלא כל השיעורין הוא מדרבנן אלא לא על הא דתני ר' יוסי הקשה ר"י אלא על הא דתני ר' הושעיא דתני דפשטת הכתוב דלא יראו פני ריקם הוא ג"כ בכ"ש א"כ קשיא מן דו סמך לד"ת פי' דכ"ש הוא הוי סמך מן התורה וקי"ל דדבר שמפורש בתורה להקל אין בכח החכמים להחמיר (עי' בתוס' ז"ל במס' ב"מ דף ע' ע"ב ובט"ז ז"ל ביו"ד) א"כ האיך הוא אמר חכמים שאמרו מעה כסף ב' כסף. ור"י בר"ב מפרש דר' יוחנן כדעתי' דר' יוחנן אמר כל השיעורין הלל"מ ע"כ פריך אפילו להא דתני ר' יוסי דהאיך תימר דחכמים הם שאמרו מעה כסף שתי כסף ויש כעין זו דהא כל השיעורין הוא לא מדרבנן רק הלל"מ:

אמר רשב"ל בשם חזקי' אדם טופל בהמה לבהמה ואין אדם טופל מעות למעות ור' יוחנן אמר טופל אדם מעות למעות האיך עבידא היו לפניו עשר בהמות פי' שלא הפריש אלא הי' לפניו כדכתב הטו"א ז"ל במס' חגיגה ד' ח' ע"ב ע"ש מהו שידחה יו"ט האחרון כו' ר"י דו אמר אדם טופל מעות למעות כו' דוחה ורשב"ל דו אמר אדם טופל בהמה כו' הוי דו אמר אינו דוחה פי' דהירושלמי ס"ל לר' יוחנן דלפיכך ס"ל דטופל מעות למעות משום דס"ל כיון שלא נתנה התורה שיעור אלא לכמה שירצה ע"כ תלי בהסכם דעתו באם שהוסכם אצלו להביא עשרה בהמות לא נפיק י"ח בראשונה עד שיביא כולם (וכן איתא בירושלמי במס' סוכה פ"ב ה"ה עיי"ש מפורש) ודלא כדס"ל בש"ס דילן דלכו"ע

יצא י"ח בראשונה רק דכולן שם חגיגה עליהן עי' בפרש"י ז"ל (דף ח' ע"א) דלמר אתחזי לי' טפי שפיר יציאת י"ח מן החולין ולמר אתחזי לי' שפיר טפי כשחולין מעורבין עם כל אכילותיו עכ"ל אלא להירושלמי לא נפיק כלל לר"י בראשונה עד שיביא כולן והלכך ס"ל לר"י דטופל מעות למעות ולא בהמה לבהמה דמשום דלא אלים בהמה הראשונה מן השני' דהא נפיק י"ח בכולן בשוה ע"כ דוחה יו"ט ולא הוי נדונ"ד משא"כ לחזקי' דס"ל יצא י"ח בראשונה ע"כ טופל בהמה לבהמה דבהמה הראשונה דנפיק בה י"ח צריכה להיות כולה מן החולין אבל מ"מ כולן שם חגיגה עליהן. הלכך כשהקריב בב"א הוי כולן חגיגה משא"כ ביו"ט שני כיון דאיפסיק לא הוי שוב שם חגיגה אלא נדרים ונדבות כמו בפאה אם נותן בב"א הוי הכל פאה ופטור ממעשרות וכמו תרומה בנותן כל הכרי תרומה ושייר מקצת הוי הכל תרומה משא"כ באם נתן פ"א השיעור וחזר והוסיף חייב במעשרות כדאיתא בכמה מקומות (וכן לדוגמא במס' שבת המל כ"ז שהוא עוסק במילה חוזר אף על ציצין שאין מעכבין המילה פי' על ציצין שאין מעכבין אינו חוזר) והלכך אע"פ שיצא י"ח בראשונה מ"מ כולן שם חגיגה עליהן כשהקריב בב"א אבל כשפסק וביו"ט שני לא הוי שוב רק כנדונ"ד ואינו דוחה. ועי' לקמן בה"ג בתו' ד"ה מה ותמצא טעם בע"ה:

הלכה ב

תני אין אומרים לו הבא גמלים וטעון מתניתא ביתר מכשיעור ר"ש דרש ב' דברים לקולא של בעה"ב שדהו מרובים ועניים מועטין נותן לפי העניים פי' בשנו"א ז"ל דפוחת מן השיעור שדהו מועטים ועניים מרובים נותן לפי שדהו רק ס' ע"ז אמר מתניתא לא אמרה כן אלא הכל לפי גודל השדה ולפי רוב עניים ולפי הענוה דאי לר"ש הול"ל לפי השדה ולפי העניים. ומדתני לפי רוב העניים ולפי גודל השדה משמע דאזלינן בתר מי שגדול כן פי' בשנו"א ז"ל ועי' בתו' שלפענ"ד דלהרמב"ם ז"ל מתפרש באופן אחר:

הלכה ג

רבי יוסי בשם ר"י ב"ל ובקוצרכם מה ת"ל לקצור אלא אחד לגבוה וא' להדיוט. פי' כההיא דגרסי' במס' חולין (ד' קל"ה) בראשית הגז צאנך ולא צאן הקדש ומסיק שם דאם הצאן הוא של הקדש והגיזה היא של חולין וה"נ ה"פ דמרבה בקוצר שדה הקדש דהשדה היא של הקדש והקצירה היא של חולין. והאיך משכחת לה שיהיה שדה של הקדש והקציר של הדיוט דל"ל דהקדיש השדה ושייר הקמה ז"א דהא מבואר בתשו' הרשב"א ז"ל סי' (תקס"ג) דבאופן זה לא חל כלל הקדש. ואי דהקדיש שדה וקמה או קמה שנתגדל בשדה הקדש ואא"כ פדה הקמה. וע"כ לא משכח"ל רק באופן זה גם ע"ז קשה

הא המחובר שיש לו עדיין יניקה מן הקדש אי אפשר לפדות ולא חל הפדיון במחובר רק לאחר התלישה והגזיזה והקצירה כמבואר במהרש"א ז"ל ובמהר"ם ז"ל במס' חולין (דף קל"ה) והיינו דמקשה ר' יודן כלום מעות הקדש פי' הקדש דמים מתחללין אלא בתלוש שמא במחובר וכיון דלא חל במחובר א"כ אין חל עליו חיוב פאה דחיוב פאה הוא בקמה והקמה היא להקדש ואז פטור מפאה אפילו לאחר קצירת קמת פיאה כדאיתא (בסוף פ"ב) גבי לסטים כיון דאין עליו חיוב על הפאה כ"ז שהיא בקמה פטור אפילו לאחר הקצירה. וע"ז משני א"ר חנינא שלא תאמר פי' למה לא תאמר דיעשה קציר הקדש כקציר הדיוט וזה גופא גזה"כ דקציר הקדש כיון שנפדה על אחר קצירה חייב בפאה אפילו דהוי בשעת קצירה קציר הקדש ועי' בתו' ותמצא טעם בע"ה:

מהו כשיעור כל שדהו או כשיעור המשתוייר. פי' אם צריך ליתן בסוף על כל השדה אפילו על חלק הפאה שנתן בתחלה צריך ליתן פאה עלי' או לא דוקא על השאר צריך ליתן עוד הפעם אבל על חלק הפאה לא אמרינן דצריך ליתן גם עלי' דלהוי כעין תרומה ויחזור ויתרום ומסיק הגמ' אפשר לומר קדשה משום פאה ותימר כשיעור כל שדהו פי' כיון דהפאה שנתן בתחלה קדשה משום פאה האיך יתן עלי' פאה כן למדתי מפי' הר"ש ז"ל:

רבי חייא בשם רבי יוחנן במחובר רבי יסא בשם ר' יוחנן בתלוש פי' הגר"א ז"ל בשט"א ז"ל פי' האמיתי אך קשה להבין מפני המדפיס שהדפיס בלא סדר ובלבול השורות ע"כ נכון לבאר פי' השנו"א ז"ל וה"פ דמפרש בדברי ר"י אם שייר קלח אחד פי' אם לא נתן בתחלה כל השיעור ושייר קלח אחד ע"כ יכול לסמוך אח"כ משום פאה ופטור ממעשרות כיון שלא נתן בתחלה השיעור אבל אם נתן בתחלה השיעור שוב אין נותן בתורת פאה אלא בתורת הפקר והנה יש לפרש ב' פירושים בדברי ר"י או דס"ל כר"ש דיתן בסוף כשיעור בקמה במחובר כדין אך באופן אם שייר בתחלה מן השיעור ולא נתן כל השיעור וקאי ר"י אדברי ר"ש אפילו אם נותן בסוף כשיעור מ"מ צריך עוד תנאי שלא נתן מתחלה השיעור ושייר בנתינה הראשונה אפילו קלח אחד וקאי השיעור על הפאה ועל השדה וה"פ אם שייר השיעור דפיאה ושייר כל השיעור בשדה ומיירי מהשיעור דהניח השיעור בשדה ושייר השיעור בפאה הראשונה. או דלמא ר"י לא קאי אר"ש ומילתא באנפי' נפשי' הוא דישייר קלח אחד פי' ושייר הקלח הזה בשדה ולא ששייר בשדה כל השיעור ואינו מדבר בהשיעור רק בהפאה ולא בהשדה ואין הפירוש אם שייר השיעור בהשדה דאינו מדבר בהשיעור רק בהפאה אם שייר בשיעור פאה או לא אבל בהשדה אינו מדבר בהשיעור רק הקלח הזה נשאר בשדה (דקאי על תרווי' על

השדה ועל הפאה הראשונה אם שייר קלח אחד מפאה הראשונה ולא נתן השיעור וגם שייר בסוף השדה קלח אחד במחובר על פאה) כיון דמדאורייתא סגי בקלח אחד בסוף השדה והוא עשה כן והשיעור דמדרבנן לא הקפידו חכמים על שיעורן שיהא דוקא בסוף השדה וא"כ אם שייר בפאה בראשונה ושייר קלח הזה בסוף השדה יצא ומוסיף אח"כ בתלוש אבל אם לא שייר קלח אחד בסוף השדה דלא יצא מן התורה שלא השאיר בסוף השדה מדרבנן נמי לא יצא ונחלקו בזה ר"ח בשם ר"י ור"י בשם ר"י דר"ח בשם ר"י ס"ל במחובר וקאי ר"י אדברי ר"ש שיתן בסיף כשיעור כל הפאה במחובר והא דקאמר ר"י שייר קלח אחד קאי השיור על שיעור פאה הראשונה ושייר השיעור בהשדה בסוף ור"י בשם ר"י ס"ל דקאי על הקלח דשייר הקלח הזה בשדה וצריך לשייר בסוף רק קלח אחד והשאר בתלוש:

מה במתכוין לפטור את שדהו כו' פי' בשנו"א ז"ל דאליבא דר"י בעי מה שנתן בתחלה אחד משמים חסר קלח אחד הי' בדעתו שלא ליתן עוד ואפ"ה יכול להוסיף או דווקא שהי' דעתו מתחלה להוסיף אבל אם היה בדעתו לפטור את שדהו אינו יכול להוסיף עוד אע"פ ששייר קלח א' נשמעיניה מן הדא דאמר ר"י בשם ר"י לעולם מוסיף פי' דפליג על ר"י ואמר אע"פ שלא שייר קלח אחד יכול להוסיף מה אנן קיימין אם במתכוין לפטור כבר נפטרה אלא בשאין מתכוין לפטור פי' דר"י אירי בשאין מתכוין לפטור ושייר קלח אחד ואתא ר"י למימר לעולם הוא מוסיף פי' אע"פ שלא שייר כיון שלא היה בדעתו נפטור במה שנתן אלא שדעתו ליתן עוד יכול להוסיף כמה שירצה אפילו בתלוש אבל במתכוין לפטור בודאי גם ר"י בשם ר"י לא היה סובר דנותן משום פאה כיון דנפטרה וגם לא שייר:

הלכה ד

תני זורעין זרעים וזרעי אילן כאחד והזורע עם החרצנים לוקה ארבעים אמר ר"ז כתיב שדך פרט לאילנות לא תזרע כרמך כלאים כו' אמר ר' יודן הפודקיא בעי קומי ר' יוסי תמן אמרין זרעי אילן קרוין זרעים פי' שדך כו' א"ל תמן מיעט הכתוב ברם הכא ריבה הכתוב ואית דבעי נשמעינא מן הדא כו' כן הוא מוגה בכ"י קדשו של הגר"א ז"ל:

כשם שיצא זית ולימד על כל האילנות פאה כן יצא כרם ללמד על כל האילנות פרט.

והוא כמו דהק' בתוס' ז"ל במס' חולין (דף קלא ע"א) ד"ה גמר דלמה בכרם הוי ד' מתנות ובאילנות ב' מתנות ויתר כרם על אילנות בב' מתנות פרט ועוללות ולמה לא גמרינן מכרם על המתנה דפרט בשלמא עוללות לא מצינן למגמר משום דלא משכח"ל באילן דאיזהו עוללות כל שאין לו לא כתף ולא נטף עכ"ל ז"ל וזהו קושית הגמ' בירושלמי

הכא ובאמת קושית התוס' ז"ל מתורץ שפיר דכיון דאינו מצי למיגמר על ב' מתנות דהא עוללות לא משכח"ל באילנות א"כ לא מצינו למילף אף על פרט משום דעוללות הוי פירכא דהא אפילו מילי דלא שייכי באידך חשוב נמי פירכא כמו מה לאשה שכן אינה במילה כדכתבו בתוס' ז"ל במס' ב"ק (דף פח ע"א) ד"ה שכן (ודף ה' ע"ב) ד"ה כי עי"ש וא"כ ה"נ איכא למיפרך מה לכרם שכן חייב בעוללות ע"כ כיון דלא מצינו למילף שניהם מכרם ע"כ אפילו אחד אינו מלמד משום דהשני' חשובה פירכא וזהו דקמשני ר' אבון דבר שהוא שוה בשניהם מלמד דבר שאינו שוה בשניהם אינו מלמד פי' דבר דאתה רוצה ללמוד עליו שיהא הוא שייך בזה הדין אם שוה לחבירו בשניהם בב' הדינים מלמד עליו דבר שאינו שוה בשניהם אינו מלמד ופי' דבר הוא לאו הדין שאתה רוצה ללמוד אלא הדבר שאתה רוצה ללמד עליו ופי' בשניהם הוה קאי על הדין שאתה רוצה ללמוד:

וכן הוא בירושלמי במס' פסחים (פ' תמיד נשחט) עי"ש היטב וכיון דאינו שוה לכרם בשניהם אינו מלמד דאין את יכול למילף מכרם אלא על דבר שיהא שוה לב' הדינים שבכרם. ומה שלא אמר בפירוש שאינו שוה בפרט ובעוללות כן הוא דרך הירושלמי בכמה מקומות שתופס את הלשון דנקט בעלמא ודכותי' בבבלי מצינו ג"כ דנקט לישנא דעלמא המובא במקום אחר כגון השני נח לי והראשון קשה הימנו. במס' ב"ב (דף מב ע"ב) עי"ש ברשב"ם ז"ל ומה שהכרחנו לפרש כן ולא כפי' המפרשים ז"ל עי' בתוס' ותמצא טעם בע"ה ודו"ק:

הלכה ה

רבי יוסי בר' יעקב כו' הפריש בכורים מכרי ממורח פטור מתרומה גדולה. דלא תימא כיון דלאחר מירוח כבר חלה עליו חובת תרומה וחייב להפריש תרומה תחילה קמ"ל דהחיוב שחל עליו קודם מירוח לעולם הוא קודם ואפילו לאחר מירוח ולא חלה על הביכורים חובת תרומה. תרומה גדולה לרבותא נקט וכל שכן במעשרות:

א"ר חגי קומי ר"י מתניתא אמרה כן, דממתני' דידן נמי מוכח דחובת תרומה לא חלה על החיובים שקודם מירוח אף אם לא הפריש אותם עד לאחר מירוח:

לעולם הוא נותן משום פאה כו' הא אם מירח חייב. דהבעה"ב חייב לעשר תחילה ואח"כ נותן פאה כדי שלא יפסיד עני שאילו הי' נותן לו קודם מירוח אע"פ שמרחו העני פטור מן המעשר אבל עכשיו שנתמרח ביד בעה"ב נתחייב במעשר וע"כ חייב הבעה"ב ליתן לו פאה מעושרת:

משא"כ בתרומה. דהבעה"ב פטור להפריש תרומה מהפאה אף שכבר נתמרח דדוקא מעשר דאם הי' נותן להעני קודם מירוח הי' העני פטור ע"כ לאחר מירוח אין לו להפסיד

לעני וחייב הבעל הבית להפריש אבל בתרומה דאף אם הי' נותן להעני הפאה קודם מירוח הי' העני חייב להפריש תרומה הרי לא הפסיד העני כלום במה שנותן לו פאה ממורחת. דקס"ד דמתני' אתיא כב"ה דהפקר דוקא לעניים ולעשירים ולדידהו ע"כ הא דפאה פטור מן המעשר לאו מטעם הפקר דהא אינו רק לעניים אלא טעמא הוא כדדרשינן בספרי ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא זה שיש ללוי חו"נ עמך שאם הי' לוי עני נוטל פאה [כמש"כ התוס' ז"ל. בפסחים (נז ע"א) ובב"ק (כח ע"א) עיי"ש] והאי קרא לא ממעט רק מעשר ולא תרומה וע"כ כל פאה חייב בתרומה. והשתא אי נימא דלאחר מירוח חייב להפריש תרומה קודם שיפריש החיובים שחלו עליו לפני מירוח אמאי אם נתן פאה ממורחת אינו מפריש תרומה נהי דאין הפסד לעני דבלא"ה חייב פאה בתרומה מ"מ יהא הבעה"ב חייב להפריש תרומה כיון שכבר חלה עליו אחרי שנתמרח. אלא מוכח מהכא דהחיובים שחלו עליו קודם מירוח הם קודמים לעולם ואפי' אם נותן אותם לאחר מירוח והלכך כיון דחיוב פאה חל עליו קודם מירוח ע"כ אף כשנותן פאה לאחר מירוח אינו חייב להפריש תרומה ודוקא במעשר חייב משום הפסד העני אבל בתרומה דליכא פסידא לעני פטור. וש"מ נמי לענין ביכורים שאף אם הפרישן מכרי ממורח נמי פטור מתרומה דהא בכורים נמי חל עליו קודם מירוח וע"כ הם קודמים לעולם ואפי' לאחר מירוח:

ולימא אף בביכורים יהא חייב אף על פי שלא מירח. ר' יוסי הוא דקאמר לה ומדחה מה דמוכיח ר' חגי ממתני'. ור"ל לדידך דקאמרת דהא דקתני במתני' לעולם הוא נותן משום פאה ופטור מן המעשר דוקא מעשר אבל בתרומה חייב אלא דהחיוב הוא על העני דכל פאה חייב בתרומה א"כ ודאי דפאה חייב בביכורים והו"ל לתנא דמתני' לפרש דחייב הבעה"ב להפריש ביכורים על הפאה אף אם לא מירח דהא חיוב ביכורים קודם לחיוב פאה וחל על בעה"ב:

ויידא אמרה דא. פי' בכל מקום מנין לנו זאת ור"ל מנ"ל דחיוב ביכורים הוא קודם לחיוב פאה:

ולמה נקראו שמן ביכורים כו'. דהא לפיכך נקראו ביכורים מפני שהן קודמים לכל החיובים כדתנן בתרומות (פרק ג הלכה ג):

וכל הקודם את חבירו חבירו מתחייב בו. וא"כ פאה חייבת בביכורים הקודמין לה ויתחייב הבעה"ב להפריש ביכורים על הפאה אף קודם מירוח:

מתני' דבית שמאי היא כו'. כלומר אלא לא תידוק ממתני' כלום דע"כ מתני' אתיא כב"ש דהפקר לעניים לחודייהו ג"כ הוי הפקר ולדידהו הא דמיפטר פאה מן המעשר

הוא משום הפקר ולא מקרא דובא הלוי ולפ"ז פטור פאה מכל החיובים גם מתרומה ומביכורים ושפיר קתני לעולם הוא נותן משום פאה ופטור מן המעשרות דר"ל אף תרומה וביכורים בכלל ואם מירח חייב ג"כ בהכל בין במעשר בין בתרומה דחד טעמא אית להו משום הפסד העני ומצינן נמי למימר דלפיכך חייב אם מירח משום דכיון דנתחייב עתה בתרומה ומעשר הם קודמים לחיוב הפאה וא"כ ליכא למילף מינה מידי לענין ביכורים ואיכא למימר דלעולם אם הפריש ביכורים מכרי ממורח חייב בתרומה.
וע' בתוס' מקורים לזה:
הדרן עלך אלו דברים:

פרק ב

הלכה א

ואינו מחובר ואין תימר מחובר הוא אפילו בשדה אילן מפסיק דתנינן תמן הכל מפסיק לזרעים ואינו מפסיק לאילן אלא גדר הא גדר מחובר ואינו מחובר אין תימר מחובר אפילו שער כותש מפסיק דתנינן אם הי' שער כותש אינו מפסיק אלא נותן פאה אחת לכל הדא אמרה שאינו מחובר אין תימר מחובר הוא אפי' מצד א' מפסיק דתני אם הי' שער כותש מכאן ומכאן אינו מפסיק הא מצד אחד מפסיק ע"כ. ופי' הפ"מ ז"ל דחוק מאד דקמפרש א"ת מחובר הוא אפילו מצד אחד מפסיק בלשון בתמי' עי"ש דדחוק מאד והר"א פולדא ז"ל פי' מחובר מלשון מחוור ומגי' וגורס א"ת אינו מחובר אפילו מצד אחד אינו מפסיק ובהגהות הנדפס בשם הגר"א ז"ל גורס אפילו מצד אחד אינו מפסיק ומניח הגירסא כמו שהיא וקשה לפרשו ובהירושלמי שת"י מבואר שהג"ה זו אינה מהגר"א ז"ל לכן לפענ"ד נראה דהגירסא כמו שהיא ממש ונכון מאד דהגמ' מדייק דע"כ האי שלולית אינו מחובר דא"ת מחובר אפילו בשדה אילן צריך להפסיק דס"ל להג"מ דלא גרע שלולית מחובר מגדר שאיט מחובר וכיון דגדר שאינו מחובר מפסיק בשדה אילן ה"ה שלולית מחובר וכ"ת דלמא גדר דמפסיק בשדה אילן הוא דוקא במחובר ולא דמי שלולית מחובר לגדר מחובר ולא דמי רק שלולית מחובר לגדר שאינו מחובר אבל לא למחובר ע"ז מסיק הא גדר מחובר ואינו מחובר כלומר האיך מיירי דוקא מחובר או שאינו מחובר כלשון הש"ס הזה למורגל בו וכן גרסינן לקמן (פ"ד ה"א) א"ת מחובר אפילו שער כותש מפסיק דתנינן אם הי' שער כותש אינו מפסיק וכו' הדא אמרה שאינו מחובר וכיון דע"כ דגדר מיירי שאינו מחובר דאם תימר מחובר אפילו שער כותש מפסיק וכיון דגדר מיירי שאינו מחובר ושלולית מחובר דמי לגדר שאינו מחובר וכיון

דגדר מפסיק לאילן ה"ה שלולית מחובר ואי ס"ד דמיירי בשלולית מחובר אפילו בשדה אילן מפסיק כמו גדר שאינו מחובר ע"ז מסיק במה שהתחיל א"ת מחובר הוא כלומר השלולית הי' מחובר לא מבעיא דצריך להפסיק בשדה אילן בלא שער כותש דאפילו בשער כותש מצד אחד מפסיק דתני אם הי' שער כותש מכאן ומכאן אינו מפסיק הא מצד אחד מפסיק אפילו שער כותש וע"כ בגדר שאינו מחובר הוא דאי מחובר אפילו מכאן ומכאן מפסיק ואלא ע"כ בגדר שאינו מחובר מפסיק בשדה אילן אפילו בשער כותש רק מצד אחד וא"ת דשלולית מיירי במחובר דהוא דמי לגדר שאינו מחובר לא מיבעיא דמפסיק בשדה אילן גרידא אלא אפילו בשער כותש מצד א' מפסיק ומתחלה התחיל לומר דא"ת דשלולית מיירי במחובר אפילו בשדה אילן גרידא מפסיק ולבסוף מסיק רבותא יותר דאפילו בשער כותש מצד אחד מפסיק השלולית אם הי' מחובר דדמי לגדר שאינו מחובר וע"כ מיירי באינו מחובר:

רבי יוסי בשם ר' יוסי בר"ת הפריש פאה משדה לחברתה לא קדשה ר"ז בעי קומי ר"י נתכוין לזכות מן המיצר ושרע מינה מחלפא שיטתי' דר"י דתנינן תמן מודים חכמים לר"ע בזורע שבת וכו' ר"י בשם ר"י מפני שדרכן לזרע ערוגות ערוגות וכא את אמר הכין פשיטא לי' שהיא מפסיק לא צורכא דלא קידשה משום פאה או לא קידשה תני ר' אושעיא הפריש. פאה משדה לחברתה לא קידשה ושמע מימר אפילו מיצר ע"כ. ופי' הפ"מ ז"ל דהוא ס"ד ומסקנא דס"ד דמספקא לי' אי מיצר חשיב הפסק בין השדות לענין פאה אי דוקא נחל ושלולית וכו' ומסיק דפשיטא לי' דהוא מפסיק דמיצר חשיב הפסק אלא דהוי איבעיא לענין בדיעבד אם נתקדש בדיעבד. ופירושו דחוק מאד דא"כ דכל איבעיא שלו אם המיצר דמי להפסק דנחל וכו' ל"ל למיבעיא בנתכוין לזכות מן המיצר ושרע מינה הו"ל למיבעיא בשדה לחברתה בהפסק מיצר אם נתקדש בדיעבד ולמה מחדש האיבעיא בנתכוין לזכות מן המיצר ושרע מינה ועוד בירוש' במס' ב"ב (פרק ח"ה) ובמס' קדושין (פ"א) איתא נמי הך איבעיא לענין נכסי הגר וקאמר שם בפירוש דמיצר הוי הפסק ועכ"ז מיבעיא לי' לר"ז בנתכוין לזכות מן המיצר ושרע מינה ולא עלה שום ספק בגמ' למימר דמספקא לי' אם המיצר חשיב הפסק דהא קאמר התם בהדיא דחשיב הפסק המיצר ועכ"ז מיבעיא לי' בנתכוין לזכות מן המיצר ושרע מינה וכן בש"ס דילן במס' ב"ב (דף נג) איתא בהדיא כן. ונראה לפענ"ד דה"פ דלעולם פשיטא להגמ' דמיצר מפסיק בין ב' שדות ואין מפרישין משדה זו על חברתה בהפסק מיצר וגם בדיעבד לא קידשה משום פאה כדקי"ל הפריש פאה משדה לחברתה לא קידשה אף בהפסק מיצר אך דמיבעיא לר"ז בנתכוין לפטור גם על המיצר ועל שדה חברתה אם מהני והוא כעין אותו האיבעיא

דמיבעיא לן בנכסי הגר דמפרש הרשב"ם ז"ל במס' ב"ב (דף נג ע"ב) דאימא קני גם המיצר ומכיון שקנה המיצר קנה ג"כ השדה שבו או לא קנה המיצר ולא קנה גם שדה השני ע"ש וה"נ מיבעיא לי' דלמא אימתי אין מפרישין משדה לחברתה דוקא בשלא נתכוין להפריש גם על המיצר אבל אם נתכוין להפריש גם על המיצר אז גם על שדה חברתה נמי מהני זאת איבעיא לי' לר"ז קומי ר' יוסי ולא פשוט לי' דמספקא לי' נמי ועיקר הספק תלי באם נתכוין להפריש גם על המיצר אם חל הפאה על המיצר או לא ע"ז קפריך בגמ' מחלפא שיטתי' דר"י וכו' וכו'. ר' יסא בשם ר' יוחנן מפני שדרכן ליזרע ערוגות ערוגות ופרש"י ז"ל במס' נדה (דף נא) משום דמהתבלין הללו אין עושין ערוגה שלימה לעולם אלא מעט מעט במקום הזה ומעט מעט במקום אחר אבל לא ערוגה שלימה ומסקינן לקמן (בפ"ג) דע"ד דר"י מפריש מכל ערוגה וערוגה וה"נ מאי מספקא לי' אם מהני הפאה גם על המיצר הא המיצר לא עדיף מערוגות הנ"ל דהא מן המיצר נמי לא עבדינן לעולם ערוגה שלימה דאין דרך מקום המיצר לעשות ערוגה שלימה וא"כ בודאי צריך להפריש מן השדה לחוד ומן המיצר לחוד ומאי מספקא לי' אם יכול להפריש פאה אחת על השדה ועל המיצר דהא בודאי על המיצר אין יכול להפריש מן השדה ע"ז משני פשיטא לי' שהוא מפסיק לא צורכא דלא קדשה משום פאה או לא קידשה תני ר' הושעיא הפריש פאה משדה לחברתה לא קדשה ושמע מימר אפילו מיצר כלומר דכל עיקר האיבעיא אם בדיעבד חל הפאה מן השדה על המיצר דהא בברייתא דר' הושעיא תנינן הפריש פאה משדה לחברתה לא קדשה ואימתי תנינן לא קדשה דוקא משדה על שדה חברתה אז לא קדשה אבל לא על המיצר דעל המיצר לא שייך תיבת חברתה ותיבת חברתה קאי על השדה שני' אבל לא על המיצר דעל המיצר נתקדש בדיעבד או דשמע מימר אפילו מיצר דמיצר נמי לא נתקדש בדיעבד וע"כ מיבעיא לי' בנתכוין לזכות מן המיצר ושרע מינה אם בדיעבד נתפס קדושת פאה על המיצר וממילא גם על שדה חברתה או דבדיעבד נמי לא נתקדש המיצר וממילא שדה חבירתה נמי לא ולעולם פשיטא להגמ' בתחלה ובסוף דמיצר מפסיק:

רב אמר בור וניר בית רובע וזרע אחר אפי' כ"ש ר"י אמר בור וניר וזרע אחר בג' תלמים של פתיח מה ופליג מה דמר רב בחיוב פאה ומה דמר ר"י בפטור פאה והתני בור וניר חייבים בפאה מן מה דמר רב בשדה בינונית מן מה דמר ר"י בחמשים על שתים ע"כ. ופי' הפ"מ ז"ל דחוק מאד ונראה לפענ"ד דה"פ דר"א ס"ל לקמן דקרקע בית רובע חייב בפאה והוא שיעור חמשים אמה על שתי אמות ורב דקאמר בור וניר בית רובע וזרע אחר אפילו כ"ש מפסיק ור"י אמר בור וניר וז"א בג' תלמים של פתוח ע"כ שואל הש"ס

השיעור של ג' תלמים של פתיח אם היא פחות מן שיעור בית רובע או יותר או דהוא שוה ממש לשיעור בית רובע ולא פליג רק בזרע אחר אבל בבור וניר שוה לרב דג' תלמים של פתיח הוא ממש בית רובע או דהוא שיעור אחר ונמצא דפליג גם על בור וניר ע"ז שואל הש"ס מה ופליג ע"ז אמר מה דמר רב בחיוב פאה ומה דמר ר"י בפיטור פאה כלומר דרב קאמר דדוקא חיוב בפאה מפסיק כדלקמן. ובית רובע הוא חייב בפאה אבל פיטור בפאה אינו מפסיק ור"י אמר דאף פיטור פאה מפסיק וג' תלמים של פתיח בציר שיעורא מבית רובע והוי פיטור פאה דבית רובע חייב בפאה וג' תלמים של פתיח פיטור בפאה ונמצא דג' תלמים של פתיח היא פחות מבית רובע דהוא פטור בפאה ופליגי ופריך והתני בור וניר חייבים בפאה כלומר דוקא שהבור וניר החייבים בפאה מפסיק וקשיא לר"י ע"ז משני מן מה דמר רב בשדה בינונית שהיא גדולה יותר מבית רובע ע"כ צריך דוקא בית רובע שהוא חמשים על שתים להפסיק ומן מה דמר ר' יוחנן בחמשים על שתים דכל הקרקע הוא חמשים על שתים דהוא שיעור בית רובע ע"כ ג' תלמים של פתיח דהוא פחות מעט מבית רובע נמי מפסיק ועי' ברמב"ם ז"ל (פ"ג ממתנות עניים ה"ד) ותמצא כן ושוב אח"כ ראיתי בשנו"א ז"ל דמפרש בענין אחר:

ר"ז בשם ר"א ר"מ ור"י שניהם אמרו דבר אחד כמה דר"מ אומר קיצר לשחת מפסיק כן ר"י אומר קוצר לשחת מפסיק דס"ל במנחות (דף עא) דקוצרין לשחת קודם לעומר דלא חשיב אתחלתא דקצירה כמו ר"מ דהכא דס"ל דקוצר לשחת לא חשיב אתחלתא דקצירה כמה דר"י אמר חיוב בפאה מפסיק כו' והא אשכחן דר"מ אומר חיוב בפאה מפסיק כו' פי' דקי"ל דדוקא חיוב בפאה מפסיק כדאיתא לעיל בסמוך ולקמן (ברפ"ג) וא"כ קשה האיך משכח"ל דינא דר"מ בקוצר לשחת דמפסיק דלא חשיב אתחלתא דקצירה א"כ לפ"ז פטור גם מפאה כיון דלא חשיב קצירה וקי"ל דפיטור פאה אינו מפסיק ע"ז קאמר דס"ל כר"י ומשכח"ל הא דקאמר ר"מ דקוצר לשחת מפסיק כההיא דר"י דהנה ר"י ור"ש פליגי שם במס' מנחות דר"י ס"ל דקיצר לשחת קודם שהביא שליש אבל לבתר דהביא שליש אסור לקצור דחשיב אז קצירה ור"ש ס"ל דאפילו לאחר שהביא שליש מותר לקצור וכן פליגי בתוספתא במס' מנחות (פ' הנ"ל) לענין פאה דר"י ס"ל דלאחר שהביא שליש חייב בפאה ור"ש ס"ל דאפילו משהביא שליש פטור מן הפאה ומ"מ ס"ל לר"י דאפילו לבתר שהביא שליש דחייב בפאה מ"מ כשהתחיל עד שלא הביא שליש לפני העומר מסיים הקצירה לפני העומר וקוצר אפילו בשהביא שליש בחיוב פאה וא"כ משכח"ל הא דר"מ כר"י בשהתחיל עד שלא הביא שליש דמסיים וקוצר אפי' בשהביא שליש בחיוב פאה וכן הוא סגנון הענין כמה דר"י אומר חיוב בפאה מפסיק

פי' דמשכח"ל אפי' חיוב בפאה דמפסיק כמו דמסיק בסמוך כן ר"מ אומר חייב בפאה מפסיק ומנ"ל דר"מ ס"ל ג"כ דע"כ אינו מפסיק אלא חיוב פאה ומסיק והא אשכחן דר"מ אמר חיוב בפאה מפסיק כהדא דתני אכלה גובייי כו' הכל מודים כו' מני הכל מודים ר"מ כו' אבל אם הוא חייב אפילו לא חרש מפסיק וס"ל ע"כ דבעינן חיוב בפאה להפסיק וע"כ דלא משכח"ל רק כדאמרינן דס"ל כר"י כדמסיק כמו דתנינן תמן אמר ר' יודן אימתי בזמן שהתחיל עד שלא הביא שליש אבל אם הביא שליש אסור להתחיל לקצור לפני העומר יקצור חייב בפאה פי' משום דבשהביא שליש חייב בפאה וחשוב קצירה ומ"מ בשהתחיל עד שלא הביא שליש מסיים הקצירה אפילו בחיוב פאה משהביא שליש ונמצא דע"כ ר"מ דס"ל דבקוצר לשחת מפסיק וס"ל דבעינן חיוב פאה וכיון דס"ל דקוצר לשחת לא חשיב קצירה א"כ היכי משכח"ל חייב פאה ע"כ דס"ל כר"י דבשהביא שליש אפילו בקוצר לשחת חייב בפאה ומ"מ בשהתחיל עד שלא הביא שליש מסיים הקצירה אפילו בשליש בחיוב פאה דהא ר"י ס"ל דבשליש חייב בפאה ומ"מ בקוצר לפני העומר בשלא הביא שליש מסיים אפילו בשהביא שליש בחיוב פאה כן אמר ר"ז בשם ר"א וע"ז פריך לי' ר"ז לר"א דמנ"ל דלר"י בשהתחיל קודם שהביא שליש מסיים הקצירה אפילו בשהביא שליש בחיוב פאה וס"ל כיון שהתחיל לקצור לפני העומר בשלא הביא שליש לא חשיב אתחלתא דקצירה ומסיים הקצירה לפני העומר אפילו בשהביא שליש בחיוב פאה מנ"ל דר"י ס"ל דהוי אז חיוב פאה אע"פ דר"י ס"ל בשהביא שליש דחייב בפאה הנ"מ בשהתחיל בשהביא שליש אבל אם התחיל עד שלא הביא שליש אז אפילו בשהביא שליש פטור מן הפאה ג"כ משום דלא חשיב אתחלתא דקצירה כיון שהתחיל קודם שהביא שליש כמו דס"ל לענין קצירה דלפני העומר דאם התחיל לפני הבאת שליש קוצר אפילו בשהביא שליש ולא חשיב קצירה כמו כן לא חשיב קצירה לענין פאה ג"כ דאזלינן בפאה ג"כ לבתר ההתחלה והיינו דמסיק ר"ז בעי כמה דר"י אמר התחיל עד שלא הביא שליש ואפילו הביא שליש פטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה. כן ר"מ אמר התחיל. עד שלא הביא שליש ואפילו הביא שליש פטור מן הלקט והשכחה והפאה א"כ קשה מנ"ל דר"מ ס"ל כר"י בזה ודע דהגר"א ז"ל בכ"י קדשו מחליף הגירסא וגרס כמה דר"י אמר חיוב בפאה כו' כן ר"מ אמר חיוב בפאה מפסיק כיי דתנינן אמר ר"י אימתי בזמן שהתחיל עד שלא הביא שליש כו' ודבר שהוא חייב בפאה מפסיק והא אשכחן דר"מ אמר חיוב בפאה מפסיק כהדא דתני אכלה גובייי כו' ולסגנון זה עולה פירושינו יותר יפה:

הלכה ב

הוון בעי למימר ולא פליגי אשכח תני אמת המים הקבוע עי' בשנו"א ז"ל דפליגי על ר' יהודה ול"ק קושית הכסף משנה ז"ל על הרמב"ם ז"ל דפסק כר"י משום דר"י דמתניתין ובתוספת' דמובא לק' הי' עומד באמצע אתיא כההיא דר"י ופליגי על האי ספרי דאמת המים הקבוע ודוק:

הוון בעי מימר מה דא"ר יהוד' בעומד מצד א' ואינו יכול לקצור צד השני אבל אם הי' עומד באמצע וקוצר מיכן ומיכן אינו מפסיק אשכח תני ופליג הי' עומד באמצע וקוצר מיכן ומיכן מפסיק מצד א' אינו מפסיק ע"כ כן גירסת הכ"מ ז"ל בפ"ג מהל' מ"ע ולא כמרה"פ ושנו"א ז"ל שהגיהו בגרסאות וה"פ ע"פ גירסא הזאת הוון בעון מימר בעומד מצד אחד ואינו יכול לקצור מצד הב' אבל אם הי' עומד באמצע וקוצר מיכן ומיכן אינו מפסיק כלומר דתלי בפועל ממש במקום שעמד בפועל ממש לקצור אם עמד בפועל ממש מצד א' ואינו יכול לקצור מצד השני א"כ הרי הם חשובים כמו ב' שדות דאח"כ הלך בצד השני וקצר שם בצד השני א"כ שתי שדות הן אבל אם עמד באמצע וקוצר מיכן ומיכן בפועל ממש א"כ כשדה אחת היא ונותן פיאה אחד דתלי בתר מעשיו כמו באגדו והשמותית דלקמן (בהלכה ד') עז"ק אשכח תני ופליג הי' עומד באמצע וקוצר מכאן ומכאן מפסיק מצד אחד אינו מפסיק כמו שפירש הכ"מ ז"ל דאם עומד באמצע וקוצר מכאן ומכאן ג"כ מפסיק רק דאם קוצר מכאן ומכאן בעומד מצד אחד אז אינו מפסיק ודו"ק:

חייא בר אדא בשם רשב"ל הי' שם סלע על פני כל שדהו כו' והתני מדרגות שהן גבוהות עשרה טפחים נותן פאה מכל או"א פחות מכן אינו עוקר את המחרישה כו' אפי' פחות מכאן לא אתינן מתני עשר' אלא משום סיפא כו' כן גי' הגר"א ז"ל בכ"י קדשו ועי' בכ"מ ז"ל פ"ג ממ"ע ה"ז:

הלכה ג

מה כותש כעלה במכתש או כותש ע"ג גדר פי' אם צריך להיות נסבכין אלו עם אלו אם הגדר ביחד דגם הגדר צריך להיות נסבך עמהם או שהגדר אינו מסובך עמהם אלא הענפים נסבכים זב"ז ובקומת הגדר אינן נסבכין אלא למעלה מן הגדר נסבכין די בזה שנסבכין ע"ג הגדר ולעולם הגדר אינו נסבך עמהם ופשוט מן מה דתני שער כותש אין הגדר כותש פי' מדתני במתניתין ואם הי' שער כותש ונקט רק שער הוא ענפים כותש משמע דאין הגדר כותש דאל"כ לתני ואם הי' כותש דאז הי' משמע שנסבך הכל ומדתני

בפירוש שער כותש משמע לאפוקי דאין הגדר כותש הדא אמרה כותש ע"ג גדר למעלה מן הגדר די:
רבי מנא אמר זמנין דהוי בה בתוך ד"א וזמנין דהוי בה בתוך עשרה טפחים כדמסיק והוא שיהי' בתוך ד"א לגדר וגם צריך שיהי' פחות מעשרה טפחים בין הענפים שמצד זה לצד זה:

הלכה ד

מפריש מן האגדו על אגדו בשכלה את שדהו פי' אם יש לו אגדו והשמותית וקצר אגדו ולא כילה את שדהו פי' חלק האגדו לאכלה עדיין אין עליו חובת פאה עדיין על סוף האגדו דאף דקי"ל כיון שקצר שבולת הראשונה נתחייבה שדהו בפאה ונמצא שכיון שקצר השבולת הראשונה מן האגדו נתחייב סוף שדהו בפאה וה"א דמונח החוב בסוף האגדו וה"א דיכול להפריש מן האגדו קמ"ל כיון דבסוף אגדו הוי השמותית אפשר דהסוף חובת פאה דשדה זו הוי בסוף כל השדה דהיא השמותית ולא מוטל החוב על סוף האגדו דשמא יהי' גורן אחת והוי סוף השדה דחובת פאה בסוף השמותית ע"כ אינו מפריש מן אגדו על אגדו אלא בשכלה את האגדו דאז אפילו אם ירצה לעשותן עם השמותית גורן אחד אינו מועיל וחייב ליתן פאה על האגדו בפ"ע ונמצא אז דסוף אגדו הוי פאת שדה אבל כ"ז שלא כלה את השדה של אגדו אינו יכול להפריש סוף אגדו פאה דשמא ימלך לעשותן גורן אחת ונמצא דהסוף שדה של חייב פאה הוא בסוף השמותית ואם יתן בסוף אגדו נמצא דנותן פאה מאמצעית השדה:
אל תפליגנה לד"א. פי' הגר"א ז"ל בשנו"א ז"ל אל תדחה אותה:

הלכה ה

שדה שקצרוה כותים. פי' שנתן להם הישראל הקציר במתנה וקצרוה לעצמן ואח"כ נתנו במתנה לישראל כן פי' בשנו"א ז"ל:
א"ר הושעיא בר שימי אפילו תימר שקצרוה שלא לאבדה פטורה מאחר שהפאה ניתנית במחובר לקרקע ואין קרקע נגזלת פי' השנו"א ז"ל כיון דחובת הפאה היא בקמה וכ"ז שלא קצרו לא קנו במחובר ואין עליהם חובת פאה בקמה מהקמה שלא זכו בה עדיין ואע"פ שלאחר שגמרו וקצרו הקמה וקנו את הפירות מ"מ אין עליהן חובת פאה בעימורין משום דכיון דלא הי' החוב בקמה לא חזרה פאה לעומרין ומיירי בלסטים ישראל:
ר' פינחס בעי קצירת חו"ל מהו שתהא חייבת בפאה שלא תימר הקדש פטור וחו"ל פטור אי מה הקדש חייב אף חו"ל חייב. כבר נתבאר זה (בפ"ק) בתוס' ד"ה ר"י (בה"ג) עי"ש משום הא דכתיב גבי פאה ארצכם מרבינן לעיל (בפ"ק ה"ד) דאתא לרבות קטניות וא"כ

מנ"ל למעט חו"ל אי משום דאין מקרא יוצא מדי פשוטו דלמא ריבה הכתוב לחו"ל מן הריבוי דלקצור (בה"ג בפ"ק) מה ת"ל לקצור אלא אחד לגבוה ואחד להדיוט וכי היכי דמרבינן מגזה"כ גבוה אע"פ שהוא עדיין של גבוה בשעת קצירה כמבואר בדברינו שם ואע"פ דקצירך ממעט הקדש מ"מ אתא קרא דלקצור ומרבה כמו כן נמי נימא גבי פטור דחו"ל דאע"פ דבארצכם ממעט חו"ל מ"מ אתא קרא דלקצור לרבות חו"ל כמו גבוה ע"ז אמר אשכח תני מפורש בברייתא קציר ארצכם ולא קציר חו"ל. ובפירוש ממעט התנא מארצכם חו"ל. והא דשייך האי איבעיא הכא משום דקאי אמתניתין דידן דתני הפודה מיד הגיזבר. קצר הגיזבר חצי חצי' ולא הספיק לקצור השאר עד שפדהכולה מפריש מן הקציר על הקציר כו'. פי' דהא תנינן במתניתין הפודה מיד הגיזבר הוא נותן פאה לכל משמע על כל השדה וה"א דגם אם נפדה מיד הגיזבר מקצת לאחר קצירת הגיזבר ומקצת קודם קצירת הגיזבר דנותן ג"כ פאה על כל השדה אפילו על חלק הקצירה של הגיזבר ע"ז קאמר ולא הספיק לקצור את השאר עד שפדה כולה מפריש מן הקציר על הקציר כלומר מן הקציר הזה שלא הספיק לקצור עד שפדה את כולה על הקציר הזה ואכל מה שנקצר ברשות הקדש כבר נפטר וא"צ להפריש עליו:
הדרן עלך ואלו מפסיקין:

פרק ג

הלכה א

מה אנן קימין אם במורווחין אף ב"ש מודים כו' אלא כן תנן קימין במטע עשר לבית סאה ב"ש עברין לון כרצופין כן גי' הרמב"ם ז"ל ויש גורסין להיפוך:
היה שם אילן כמין דהוא גדר כן גי' השנו"א ז"ל ומפרש כמו דגדר הוי הפסק כן הוי אילן הפסק במלנות פי' אם הי' אילן רחב ד' כן פי' בס' מה"י:
עד כדון במעורבין מכאן ומכאן. פי' השנו"א ז"ל דמבעיא לי' הא דתנינן במתניתין אם הי' ראשי שורות מעורבין שנותן פאה אחת אם דוקא במעורבין מכאן ומכאן אבל הרי מעורבין מצד אחד אם נותן פאה א' או מכל אחד ואחד ונשאר בתיקו וכן מיבעיא עוד כמה יהי' מעורבין או כנ' תלמים של פתיח או כ"ש סגי ונותן פאה אחת על הכל והוי ב' איבעיות אם צריך להיות מעורב בב' צדדין או מצד אחד סגי ואפילו במעורב בב' צדדין אבל לא ידעינן שיעור העירוב אם צריך להתערב כנ' תלמים של פתיח או סגי בכ"ש ונשאר בתיקו:

עד כדון כשהי' יבש מכאן ומכאן ולח באמצע היה לח מכאן ומכאן ויבש באמצע. פי' הגר"א ז"ל בשנו"א דמיבעיא לי' אליבא דר"ע דס"ל דמפסיק ונותן על כל יבש ויבש פאה בפני עצמה כשהפסיק אותן לח האיך ס"ל אם הפסיק יבש בין הלחים אה צריך ליתן פאה לכל לח ולח או פאה א' ופשיט דר"ב ר"ח בשם ר' יוחנן אתיא דר"מ דס"ל דקוצר לשחת מפסיק כר"ע רבו כמה דר"ע אמר לח ויבש ב' מינין הן כן ר"מ אמר לח ויבש ב' מינים הן וקוצר לשחת הוי כיבש באמצע אלמא דיבש מפסיק אמרין חברי' קומי ר"י ולמה לי כר"ע אפי' כרבנן דתנינן תמן המחליק בצלים לחים לשוק כו' וקס"ד משום דלחים ויבשים ב' מיני' הן ואין נותנין פאה מזה ע"ז כדאי' שם גבי המחליק דניתן פאה מכל א' וא' ע"ז השיב להם ר' יוסי לא כדקס"ד דהוא משים דלחים ויבשים הוין ב' מינים ז"א אלא משום דשוק וגורן ב' מינים הן אבל לח ויבש ב' מינים הן בתמי' ז"א אלא חצי לח וחצי יבש פי' דאם אין הפסק ביניהם אלא חצי שדה לח וחצי שדה הסמוכה לה יבש אף ר"ע מודה דנותן פאה א' על הכל ונותן מלח על יבש ומיבש על לח ולא קאמר ר"ע דנותן מכל אחד וא' אלא לענין הפסק דאם הלח והיבש הפסיקו באמצע ס"ל דהוי הפסק ונותן על כל יבש או על כל לח פאה בפני עצמה. כן כונת השנו"א ז"ל:

והתנינן מודים חכמים לר"ע. תיבת והתנינן מחק הגר"א ז"ל בכ"י קדשו בהירושלמי שת"י וזהו התחלה וקאי אמתניתין דמודין חכמים לר"ע בזורע שבת או חרדל בג' מקומות כיני מתניתא שבת בג' מקומות חרדל בג' מקומות פי' דלא תימא דהאי בג' מקומות קאי רק על מה דסמוך על חרדל ז"א אלא דקאי על כל המתניתין שבת בג' מקומות חרדל בג' מקומות כו':

הלכה ב

א"ר זעירא הדא דתימא בשעיבה ע"מ להדל. פי' הר"ש ז"ל דבשעת זריעה הי' דעתו להדל אז פטור אבל אם עיבה ע"מ שלא להדל דבשעת זריעה זרעו ע"מ שלא להדל נתחייב בפאה אפילו אם מידלו אח"כ ונותן מן המשואר על הכל ואי דשוק וגורן ב' מינים הן וצריך ליתן מכל אחד ואחד ז"א דר"ז ס"ל גבי מחליק לשוק וגורן הוא ג"כ דוקא שזרען בתחלה לכך אבל כשנמלך אח"כ לשוק ולגורן לא הוי שני מינים דאזלינן הכל בתר הזריעה:

הלכה ג

רבי יעקב בר בון בשם ר"ח לא אמר ר' יוסי אלא משום הבקר רבי בין בר חייא בעי קומי ר"מ והבקר חייב בפאה פי' א"כ מ"ט דרבנן א"ל בזכה בהן אחת אחת ע"כ ס"ל לת"ק דחייב וטעמא דר' יוסי פי' בשנו"א ז"ל דאזיל לטעמי' במס' נדרים (מ"ד) דס"ל דאין הפקר

יוצא מת"י הבעלים אלא בזכי' וע"כ כ"ז שלא זכה בהם אחר לא יצא עדיין מת"י והתני אף על פי שאין מתקיימות לו במרובה. פי' אם יש לו הרבה. מתקיימת לו במיעוט. פי' אם יש לו מיעוט מקיים אותן לקיום וכתב בשנו"א ז"ל והא תניא סיוע הוי דלית טעמא אלא משום מכניסו לקיום דלרבנן הויא הא מכניסו לקיום ולר"י לא הוי הא מכניסו לקיום עכ"ל ז"ל וצ"ב האיך הוי סיוע להא דקאמר לעיל דפליגי בהפקר וכן מה דפליגי בנדרים לענין הפקר הוא ההיפוך מכאן דלרבנן הוי הפקר ולר"י לא הוי הפקר דלא יצא מת"י אלא בזכי' וא"כ הכא הוי איפכא ונראה לפענ"ד בפי' דהכי מפרש הגר"א ז"ל ר"ב ב"ח בעי קומי ר"מ והבקר חייב בפאה א"כ קשיא על חכמים ומשני דמיירי בזכה אחת אחת פי' דזכה מעט מעט דהיא פי' אחת אחת והשאר הוי הפקר עדיין וכיון שלא זכה רק אחת אחת ואין לו רק מעט הוי שפיר מכניסו לקיום כדמסיק דאע"פ שאין מתקיימת לו במרובה כפי' הגר"א ז"ל דביש לו הרבה אין מכניסו לקיום מתקיימות לו במועט אם יש לו מעט והלכך כיון שזכה אחת אחת והשאר הוי הפקר א"כ אין לו רק מעט ע"כ מכניסו לקיום וע"כ חייב משא"כ לר' יוסי דס"ל דאין הפקר יוצא מת"י הבעלים אלא בזכי' א"כ מאי מהני לן דזכה מעט הא עכ"פ יש לו הרבה דהא כ"ז שלא זכה בהם אחר הרי הוא עדיין ברשותו וא"כ יש לו הרבה ואין מתקיימת לו במרובה ובזה פליגי דלרבנן אין לו רק מיעוט ולר"י יש לו הרבה והא דמשני לו בזכה אחת אחת הוא דמפרש מה דקאמר הטעם דהפקר הוא לאו דר' יוסי ס"ל דהבקר פטור מן הפאה ורבנן ס"ל דחייב ז"א אלא עיקר פלוגתתן בזכה בהם אחת אחת והפלוגתא הוא באותן שזכה בהן ולא הוין הפקר אך כיון דהשאר הוי הפקר א"כ אין לו רק מיעוט והוי מכניסו לקיום ולר"י לטעמי' יש לו מרובה ואין מכניסו לקיום ומביא ראי' לדבריו דנחלקו כל עקר באותו המיעוט שלא הוי הפקר אלא זכי בהו התניא אע"פ שאין מתקיימת לו במרובה מתקיימת לו במועט הוי לית טעמא דלא משום מכניסו לקיום ועיקר פלוגתתן הוא אם נקרא מכניסו לקיום דלרבנן הוי מכניסו לקיום ולר"י לטעמיה אין מכניסו לקיום ואזלי רבנן ור"י לטעמי' בנדרים כן הפי' האמיתי בשנו"א ז"ל וע' בתוס':

הלכה ד

קצרו חצי שדה בשותפות וחלקו אינו מפריש משלו. פי' על של חבירו לא בתחלה ולא בסוף לא מיבעיא בסוף לאחר שחלקו אלא אפילו מה שקצרו בשותפות אינו מפריש על של חבירו משום דחובת הקציר הוא בקמה וכעת נתחלקה הקמה אבל חזרו ונשתתפו פי' דקצרו בתחלה בלא שותפות חצי שדה ובחצי השני נשתתפו מפריש משלו שבסוף על של חבירו שבסוף ולא משלו שבתחלה על של חבירו שבתחלה אמר ר' יוחנן קצר

חצי שדה פי' בשותפות רק בחצי השדה וקצר חצי חצי' ולא הספיק לקצור את השאר עד שקצר כולו פי' בשותפות של כל השדה מפריש מן הראשון על האמצעים כו' פי' אמצעי חצי השני שלא נקצר עדיין ושני ראשין הוא החצי חצי שהי' כבר בשותפות שנקצר זהו חד ראש וראש הב' הוא חצי השדה שנשתתפו כעת כן מבואר הפי' בשנו"א ז"ל:

הלכה ה

עד כדון שהתחיל לקצור. א"כ חל החיוב על המוכר. אפי' כשלא התחיל לקצור. שאלה הוא. נשמעינה מן הדא לקח גז צאנו כו' ושאל מ"ט דר"י משום דחובת הקציר בקמה. דמיירי שמכר לו הקלחין ע"מ שיתלוש אותן תומ"י בעת שישאר עדיין הקמה ביד המוכר וע"כ ממילא חל חובת פאה על המוכר או משום דמוכר לו חוץ מחובתו. דלכתחלה בעת המכירה קיבל המוכר עליו שישלם חובת פאה עבורו ולקח דמי מקח מהלוקח ע"מ שישלם הפאה עבורו ונכנס התשלומי פאה בשווי המקת ופשיט נישמעינה מן הדא לקח גז צאנו כו' אית לך מימר תמן שחובת הקציר בקמה דממילא חל החוב על המוכר ז"א דהא החלק של הלוקח פטור לגמרי מראשי' הגז דלאו צאנך הוא אלא ע"כ דלאו ממילא חל החוב על המוכר משום דנשאר הקצת גיזה אצלו אלא הוא משום דמכרו לו חוץ מחובתו כלומר דזה הוא משום דאמרינן דהמוכר קיבל על עצמו לשלם הראשית הגז כדאיתא בבבלי במס' חולין (דף קלח) דאנן סהדי דלא רצה למכור הגיזה להפקיע מהמצוה ע"כ דקבל המוכר על עצמו התשלומין דרה"ג ולא דממילא מחויב המוכר אלא רק משום דקבל על עצמו בעת המכר וה"נ לאו משום דממילא חל החיוב על המוכר אלא שקבל על עצמו בעת המכירה לשלם תשלומי הפאה. ופריך מה נפיק מביניהון ומשני עבר הלוקח והפריש. פי' דעבר והפריש מעומרין א"ת משום דחובת הקציר בקמה והחיוב על המוכר הוי רק ממילא ולא משום שקבל ע"ע אם כן אם הלוקח הפריש אינו יכול לתבוע ממנו דמים בעד זה משים דהוי כפורע חובו של חבירו דאפילו בבע"ח דוחק פטור א"ת משום דמכרו לו חוץ מחובתו שקבל על עצמו בעת המכירה ונמצא דנטל דמים מן הלוקח בעד התשלומי פאה אם כן אם הלוקח הפריש גובה ממנו הדמים דדומה למי שנתן מעות לאחד שיפרע למלוה שלו ואח"כ הלך ופרע בעצמו פשיטא שגובה מעותיו ממנו וה"נ כיון שנתן דמים להמוכר בעד מה שישלם פאה עבורו ועכשיו פרע בעצמו גובה מעותיו וכן אם נשרף חלקו של מוכר א"ת דממילא חל על המוכר משום דחובת הקציר בקמה א"כ אם נשרף הקמה ונפטרו מן פאה הא אין כאן גזל עניים דהא הניח פאה רק דנשרף חלק עניים ונמצא דפטורין מפאה אין שום תביעה להלוקח על המוכר משא"כ אם מכרו לו חוץ מחובתו וקבל המוכר דמים בעד זה וכיון שנשרף כל חלקו של

מוכר קודם שהפריש הפאה ונמצא דלא שלם המוכר בעדו גובה הלוקח מעותיו ממנו זהו בע"ה פירוש האמיתי בהאי סוגיא עי' בתוס' ותמצא טעם:

הלכה ז

ר"מ בעי ולמה לית אנן אמרין קמה כ"ש חייבת בפאה. לאו דמקשה על תירוצא דר"ח בשם ר"פ שצריך להיות חמשה שיבלין א"כ ליתני קמה כפי' המפרשים ז"ל אלא דמקשה סתם קושייתו וקאי על המשנה דלמה מנה התנא גבי דברים דצריכין קרקע גם פאה עמהם מאי שייכות הוא פאה לקרקע דזה אינו שייך רק בביכורי' דצריך קרקע וכן פרוזבל וכל אלו השנוין במשנתינו משא"כ פאה מאי שייכות היא לקרקע דהא גם הקונה קמה מחבירו הלוקח חייב בפאה א"כ ליתני קמה כ"ש חייבת בפאה ע"ז משני בגין דתני ביכורים תני קרקע וכ"כ תהגר"א ז"ל:

תני והראיון. פי' דתני בברייתא דקחשיב נמי הראיון דבקרקע כ"ש חייב לעלות לרגל. ר"י בשם ר"י מי שאין לו קרקע פטור מן הראיון ר"מ בעי ולמה לית אנן אמרין מי שאין לו קרקע פטור מן הוידוי. פי' לא דמקשה על מתני' דידן דלא קחשיב וידוי דעל מתניתין הא י"ל כמו שפירש"י ז"ל בקידושין (כ"ו סע"א) דהכתוב אשר נתת לנו קאי על כלל ישראל ולא דמי לבכורים דכתיב בהו נתת לי אלא דמקשה על ר' יוחנן דס"ל כהברייתא דגבי ראיון נמי בעינן קרקע משום דכתיב את ארצך ולא אמרינן דקאי על כלל ישראל א"כ ליחשב נמי וידוי. ומשני ריבר"ב בשם ר"י אמר שמועתא כן פי' דהוא באמת אמר משום ר' יוחנן דמי שאין לו קרקע פטור מן הוידוי משום דכתיב אשר נתת לנו ומפרש ר"י בשם ריב"ל טעמא דהראיון נמי דבעינן קרקע משום דכתיב את ארצך:

אר"ח קומי ר"מ ולא שכ"מ הוא לפי שבכ"מ אין אדם מזכה אלא בכתב וכאן אפילו בדברים לפי שבכ"מ אין אדם מזכה עד שיהא קרקעות ומטלטלין במקום א' וכאן אפי' קרקעות במקום אחד ומטלטלין במקום אחר א"ל ולא ר"א היא שניא היא שכ"מ דר"א כבריא דרבנן. ובירושלמי קידושין (פ"א ה"ה) וב"ב (פ"ט ה"ז) מסיק עוד א"ל שכ"מ דר"א הוא בריא דרבנן. המפרשים נדחקו בזה והק"ע ז"ל מגיה ולפענ"ד הכי פירושו דר"ח סבר דאף דר"א לא ס"ל דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי ובעי קנין מ"מ לא בעי לר"א קנין גמור כ"כ ממש כמו בבריא לרבנן. כיון דחזינן דלרבנן לא בעי בשכ"מ קנין כלל ומזכה אפילו בדברים כמו כן לר"א דמצריך קנין ולא סגי בדברים מ"מ קנין גמור כמו בבריא לרבנן לא בעי. ור"ח סתם ולא פירש דבריו. ופריך לי' ר"מ ולא ר"א היא. פי' ומאי נפ"מ לר"א בין שכ"מ לבריא ומאי מקשה ר"ת ולא שכ"מ היא הא ר"א אמרה ולדידי' לא שייך הך פירכא דלפי שבכ"מ אין אדם מזכה אלא בכתב וכאן אפילו בדברים וכו'. ומשני לי'

ר"ח ומבאר דבריו שניא הוא שכ"מ דר"א מבריא דרבנן. פי' בניחותא דאפילו לר"א שניא היא שכ"מ מבריא לרבנן דלא בעי בשכ"מ קנין גמיר כמו בבריא לרבנן לפי דלרבנן מהני בשכ"מ בדברים בלא קנין א"כ גם לר"א דמצריך קנין מ"מ א"צ קנין גמור וזה מדברי ר"ח שמפרש דבריו הראשונים וכזה מצוי בירושלמי כ"פ. ע"ז השיב לו ר"מ שכ"מ דר"א הוא בריא דרבנן. פי' דלר"א לא שניא בין שכ"מ לבריא אלא שכ"מ דר"א הוא ממש בריא דרבנן וצריך קנין גמור:

פרק ד

הלכה א

ת"ל אותם כו'. פי' הגר"א ז"ל בשנו"א דת"ק ור"ש דנחלקו במתני' בחלוקי אגוזים פליגי בהנך שתי דרשות דלת"ק נפקא לי' מדרשא דקציר שהקטן מושל בו כגדול והלכך לא חשיב רק דלית ודקל אבל חלוקי אגוזים הקטן מושל בהם כגדול שהם אינם גבוהים. ור"ש נפקא לי' מדרשא דאותם שאין בהם סכנה וע"כ בחלוקי אגוזים שהם חלקים ויש בהם ג"כ סכנה צריך בעה"ב ג"כ להוריד ולחלק:

תני בשם ר"מ כל האילנות סכנה. ובעי למימר דטעמא דר"מ משום דלא דריש קציר רק ס"ל דרשא דאותם שאין בהם סכנה וע"כ כל אילנות שוין ורבנן דרשי קציר ולא ס"ל טעמא דסכנה כלל וע"כ לא נתמעטו רק דלית ודקל דאין הקטן מושל בהם כגדול. ומסיק דאינו כן אלא דכ"ע דרשי קציר. פי' דאף דכ"ע דרשי קציר אית להו נמי טעמא דסכנה מדרבנן דאי משום דאין הקטן מושל כגדול לחוד הא לא ידעינן מזה רק דאינו מחויב להניח במחובר ומותר לו לכלות ולהניח תלושין אבל מנ"ל שיהא מחויב דוקא לתלוש ולחלק בידים. אלא ודאי דכולהו אית להו מדרבנן טעמא דסכנה ובהא פליגי ר"מ ורבנן דר"מ ס"ל דבכל אילנות יש חשש סכנה ורבנן סברי דדוקא בדלית ודקל דיש בהם סכנה גדולה [כפי' הרמב"ם ז"ל] חייבוהו רבנן לתלוש ולחלק בידים משא"כ בשאר אילנות שאין בהם סכנה כ"כ:

בע"ה שקרא שם פאה וכילה קורא אני עליו ל"ת פאת וכו'. פי' ועבר על כילוי פאה:

לא קרא שם פאה וכילה קורא אני עליו לא תכלה פאת שדך וכו'. פי' ועבר על כילוי שדה. כ"פ השנו"א ז"ל:

התנו ביניהם אפי' כן אין שומעין להם. פי' הגר"א ז"ל בשנו"א שבעה"ב התנה עם העניים שיקח הוא המחובר ויתן להם אחרים בתלוש:

אין שומעין להם פי' שיהא על שלו דין פאה ויהא פטור מן המעשרות אלא שלו חייב ושלהם פטור:

(**אלא**) **בע"ה יחלק בידו**. תיבת אלא מחק הגר"א ז"ל בכי"ק בהירושלמי שת"י ונקד כאן ב' נקודות להראות שהוא ענין חדש וקאי על מתני' דקתני בעה"ב מחלק לעניים ומפרש הגמ' דהיינו מחלק בידו אבל לא שישליך לפניהם:

שמא יראה לעני מדעתו. פי' קרובו:

וישליך לפניו. פי' סמוך אצלו:

רשב"א בעי כו' את אמרת חזרה פאה לעומרים. פי' מיבעי' לי' אם צריך ג"כ בע"ה לחלק בידו או לא. ומסיק אפילו כן מחלק בידו. כן פי' בשנו"א ז"ל:

הלכה ב

רשב"ל בשם אבא כהן ברדלא אדם זוכה בד"א במציאה. כן גרסת הגר"א ז"ל בכי"ק:

ויש אדם מקדיש דבר שאינו שלו אלא כי אנן קיימין בנתון תוך ד"א. כך הגרסא בירושלמי דב"מ (פ"א ה"ד) ומה שיש לדקדק בזה עיין בתוס':

אר"י זו בגיטין משא"כ במתנה רובה דר"י רובה דר"ל רובה דר"ל מה אם מציאה שאינו זוכה בה מדעת אחרת ד"א זוכות לו מתנה שזוכה בה מדעת אחרת לא כ"ש רובה דר"י מה אם מתנה שזוכה בה מדעת אחרת אינו זוכה מתוך ד"א מציאה שאינו זוכה מדעת אחרת לא כ"ש. כן גרסת הרמב"ן ז"ל מובא בשטה מקובצת ב"מ (י ע"א) עיי"ש ופשוט הוא:

הלכה ה

מתניתין דר"ע היא דר"ע אמר אחר שליש הראשון את מהלך דאתפלגון שדה שהביאה שליש וכו' ר"ע אומר התוספת פטור וחכמים אומרים התוספת חייב מאי כדון תפתר או כר"ע בתוספת או כד"ה ובקוצר מיד. כן הגי' הגר"א ז"ל בשנו"א במס' חלה (פ"ג מ"ד):

הלכה ו

מאן דמר הראוי ליטול כ"ש ליתן. פי' מ"ד דבעינן שיהא ראוי ליטול כ"ש דבעינן שיהא ראוי ליתן ואז יש לו כח לזכות:

מתני' פליגא על מ"ד הראוי ליטול זכה דתנינן תמן תן גט זה לאשתי. פי' והא איש אינו ראוי ליטול גט:

שכן ראוי לקבל גט בתו. תירוצא הוא. ולא מצי לתרוצי דאיירי באשה כדאמרי' בבבלי ר"פ התקבל (סב ע"ב) פשיטא דאשה הויא שליח לקבלה דהכא למ"ד הראוי ליטול כיון דכ"ש דבעי שיהא ראוי ליתן ע"כ אשה אינה יכולה להיות שליח לקבלה דאשה אינה ראויה ליתן והכא מיירי בזכי' דתן כזכי:

ופריך משטר שחרור זה לעבדי. ומשני דאיירי בעבד שכן ראוי וכו':
שכן ראוי לקבל גט שחרורו והעבד ראוי להוליך הוא את הגט פתר לה לצדדין והתנינן התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה להחזיר יחזיר פתר לה ג"כ לצדדין. כן הגי' הגר"א ז"ל בכי"ק במס' מע"ש (פ"ה ה"ד) וה"פ ועבד ראוי להוליך הוא את הגט. בתמי'. ור"ל כיון דאוקימנא סיפא דמיירי בעבד ע"כ רישא. גבי גט נמי מיירי בעבד והא עבד אפילו להולכה נמי אינו ראוי:
פתר לה לצדדין. פי' רישא מיירי בישראל וסיפא מיירי בעבד:
והתנינן התקבל גט זה לאשתי כו'. פי' דהתקבל ע"כ מיירי באיש דוקא שהוא ראוי ליתן גט וגם ראוי ליטול לקבל גט בתו אבל באשה לא מצי איירי כדפרישית לעיל דהא אינה ראוי' ליתן וסיפא דהולך מיירי בין באיש בין באשה דהא להולכה גם אשה כשרה וא"כ רישא וסיפא לא איירי בחד גונא. וכה"ג פריך בירושלמי רפ"ק דר"ה ובדוכתי טובא:
פתר לה ג"כ לצדדין. ר"ל אה"ל דרישא התקבל איירי דוקא באיש וסיפא הולך איירי או באיש או באשה דבקבלה איש דוקא כשר ובהולכה שניהם כשרים. וכה"ג פריך ומשני בבבלי פסחים (ס ע"א) דקאמר מידי איריא הא כדאיתא והא כדאית' סיפא בעבודה א' רישא אי בעבודה אחת אי בשתי עבודות עיי"ש:
ר' ירמי' ר"ח בשם ר"י כמ"ד יש קנין לנכרי בא"י לפוטרו מן המעשרות. פי' דר' ירמי' ס"ל כר' יסא במס' דמאי (פ"ה ה"ח) דאמר אליבא דמ"ד יש קנין אם מכרה לנכרי חלוטה היא דיש לו קנין על הכל על הפקעת הקדושה ועל קנין הממון הילכך מפרש מתני' דאתיא כמ"ד יש קנין והא דחייב במעשרות הוא מדרבנן גזירה משום בעלי כיסים כדאמרי' בבבלי במס' מנחות (סז ע"א) אבל אם הפקיר פטור כיון דיש לו קנין יכול להפקיר:
ברם כמ"ד אין קנין וכו'. דיליף מקרא דכתיב והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ דלא חלה המכירה ואין לו קנין על הכל:
אפי' הפקרו חייב. דלא מהני הפקרו כיון דאין לו קנין ממון ולא אתיא מתני' כותי':
ר' יוסי בשם ר"י כמ"ד אין קנין כו'. פי' דר' יוסי ס"ל כשיטת הבבלי במס' גיטין (מז ע"א) דמ"ד יש קנין לנכרי להפקיע סבר דאין לו קנין ממון ומ"ד אין קנין להפקיע סבר דיש לו קנין ממון דהא בהא תליא הילכך מפרש מתני' דאתיא כמ"ד אין קנין ומדאורייתא חייב במעשרות אבל אם הפקיר פטור דקנין ממון יש לו ויכול להפקיר:
ברם כמ"ד יש קנין כו'. ורק מדרבנן חייב שדה נכרי במעשר ולדידי' ע"כ דאין לו קנין ממון לא מצי אתיא מתני' כוותי' דא"כ אמאי אם הפקיר פטור. וכי תימא כיון דכל חיובו מדרבנן ע"כ לא גזרו כשהפקיר א"כ אמאי לקט שכחה ופאה של נכרי חייבים במעשר:

קל הקילו חכמים בניקוטים. כלו' דהרי הא דהפקיר פטור הוא משום דחכמים הקילו דמדינא אין מועיל הפקרו וכיון שכבר הקילו חכמים בהפקר אמאי לא הקילו גם בשאר ליקוטים ואמאי קאמר מתני' דחייב במעשר:

בליקוטים. פי' מה שעניים מלקטים הפקר ולקט שכחה ופאה:

ר"א שאל ואין לו קנין נכסים. בתמי' והא ודאי דיש לו קנין ממון:

לא על הדא איתאמרת. פי' דר"א לא על דר' יוסי פריך דר' יוסי שפיר קאמר דלמ"ד יש קנין כיון דפטור בהפקר צריך להיות פטור גם בשאר ליקוטים וליכ' למיפרך עלי' הא יש לו קנין נכסים דלדידי' ודאי מ"ד יש קנין להפקיע ע"כ סובר דאין לו קנין ממון ואינו יכול להפקיר דאל"כ במאי מיתוקם קרא דלא תמכר לצמיתות כי לי הארץ:

אלא על הדא ר' חזקי' ר"י כו' ברם כמ"ד אין קנין כו'. פי' דאינהו סברי דלמ"ד אין קנין להפקיע אין לו קנין ממון ג"כ וא"י להפקיר:

עלי' שאל ר"א ואין לו קנין נכסים. דר"א ס"ל דרק על הפקעת קדושה אין לו קנין אבל קנין ממון יש לו ויכול להפקיר:

ר' חנינא בשם ר"פ אף על הקדמייתא על דר' יוסי שאל כו'. פי' דר"ח בשם ר"פ ס"ל כר' יסא דדמאי הנ"ל דלמ"ר יש קנין להפקיע יש לו גם קנין ממון דמקרא גופי' משמע דאם עבר ומכרה לנכרי חלוטה היא וע"כ מפרש דר"א פריך על דר' יוסי דקאמר דלמ"ד יש קנין וחייב מדרבנן כמו דהקילו בהפקר כן צריך להקל בשאר ליקוטים:

עלי' שאל ר"א ואין לו קנין נכסים. כלומר דהא דפטור בהפקיר הוא מדינא דהפקרו מהני הואיל דיש לו קנין ממון ולא מצינו כלל לחכמים שהקילו בליקוטים והלכך לא קשה מה דליקוטים חייבים במעשר דכיון דיש קנין להפקיע אין עליהם דין לקט שכחה ופאה. כנלע"ד פירושא דהך סוגיא ובתוס' הבאתי מקורים לזה מביאורי השנו"א ז"ל עי"ש:

פרק ה

הלכה א

דריב"ח הוא דתני כו' ואם ספק פטור ריב"ח משום ר"מ מחייב. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק: אמר אמר ר' יוחנן כך הי' מלמד ר"מ את ריב"ח שספק לקט לקט ארשב"ל כך ה' משיב ר"מ את החכמים אי אתם מודים לי שספק לקט לקט. כן גי' הגר"א ז"ל בשנו"א ובכי"ק. פי' דר"י סבר דטעמייהו דרבנן דתחתונים לבעה"ב דס"ל דספק לקט פטור. ורשב"ל סבר דחכמים מודים בזה שספק לקט לקט אלא דס"ל בגר כיון דנכרי עיקרו פטור ספיקי נמי

פטור וכאן במתני' ס"ל דלא הוה ספק כלל דהלבנים הם בודאי מן העליונים והירוקים הם בודאי מן התחתונים:

רבי אימי בשם רשב"ל דב"ש הוא דבש"א הפקר לעניים הפקר. פי' ושפיר קאמרה מתני' דהרי היא של עניים דהוה הפקר אף דאינו לקט:

וכב"ה. לא מצי אתיא מתני' דלדידהו איך רשאי להוסיף ליתן כל הנוגע לארץ בתורת לקט לפטור ממעשר והול"ל ענייה מעשרים ואוכלים:

א"ל ר' יוסי שמענו שהוא פטור מן המעשרות ד"ה משום קנס שהפקר ב"ד הפקר. דאפילו ב"ה מודו הכא שפטור מן המעשרות משום הפקר ב"ד דינפינן לה מקרא וכל אשר וגו':

ומנין שהוא פטור מן המעשרות. כלומר ממנין שהפקר ב"ד פוטר ממעשרות:

וחודש א' שהוא מוסיף לא פטור ממעשרות הוא. דאף דעברו שלא כדין מ"מ הר"ז מעוברת וגם החודש הנוסף יש לו דין שביעית שפטור מן המעשרו' אלמא דכח ב"ד יפה לפטור מן המעשרות ה"נ אף דאין זה רק קנס ב"ד פטור מן המעשרו' אף לב"ה. כן פי' הר"ש והשנו"א ז"ל. ואע"ג דלא דמי לשביעית דהתם הא הפקירו ב"ד לכל העולם דעשאוהו שמיטה משא"כ הכא דלא הפקירו ב"ד רק לעניים מ"מ כיוון דב"ד עשאוהו כלקט הוה כלקט דעלמא דאף דלא הוה הפקר לב"ה מ"מ פטור ממעשר דדרשינן ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא זה שיש ללוי חלק עמך דאם הוא לוי עני נוטל לקט [כמש"כ התוס' ז"ל בב"ק (כח ע"א) ובכ"ד בשם הספרי וכן הוא בירושלמי ריש מעשרות וספ"ד דנדרים] א"כ הכא נמי כיון דחל עלי' שם לקט מכח הפקר ב"ד אף דהוא רק לעניים מ"מ הרי יש ללוי חלק בו שאם הוא לוי עני נוטל גם הלקט הזה ושפיר מיפטר ממעשר:

ר"ז בעי קומי ר"א כי' א"ל לבית כור. פי' לשדה שזרעו בה כור צריך ליתן ד' קבין לקט והוא כדי נפילה דקאמר רשב"ג שהוא שיעור הראוי ליפול לקט. ואיכא בין ת"ק לרשב"ג דלת"ק אומדין לפי התבואה של אותה השדה דוקא דאם היא לחה הלקט הנופל ממנה מעט ואם היא יבשה הלקט ממנה הרבה. ולרשב"ג אין משערין דוקא באותה שדה אלא אזלינן בתר רוב שדות והוא שיעור ד' קבין. כן פי' השנו"א ז"ל:

הלכה ב

הכי גרסינן דבר שהוא ראוי לינצל ושכחו מהו שיעשה שכחה נשמעינה מן הדא עימר וכו' הדא אמרת דבר שהוא ראוי לינצל ושכחו הר"ז שכחה כצ"ל ובבעיא שני' גרסינן

דבר שהוא ראוי להציל ופשיט מסאה עקורה. וה"פ דבר שהוא ראוי לינצל. כגון שבולת שראשה מגיע לקמה והיא ראוי' להנצל עם הקמה:

ושכחו. שקצרו הקמה ושכחו להציל את השבולת:

מהו שיעשה שכחה. מי אזלינן בתר שעת העזיבה וכיון דלא נתקדשה אז לעניים לא הויא שכחה או דלמא כיון דמ"מ לא ניצולה הויא שכחה:

אם עד שלא נטל את החמישית לא כבר נראה לו לדון את הרביעית בשורה. בתמי' והרי היתה אז הרביעית ראוי' להנצל עם החמישית ומ"מ כשנטל את החמישית ולא הציל הרביעית הרי היא שכחה. הד"א דבר שהוא ראוי לינצל ושכחו הר"ז שכחה:

דבר שהוא ראוי להציל ושכחו מהו שיעשה שכחה ופשיט מסאה תבואה עקורה כו'. דהאינה עקורה שהיא קמה מצלת את העקורה שהיא עומר ואי נימא דבר הראוי להציל אין עליו דין שכחה א"כ כששכח גם את האינה עקורה נימא דהעקורה חוזרת ומצלת את האינה עקורה שהרי העקורה עושה את האינה עקורה לדבר הראוי להציל:

ר' אבהו בשם ריש לקיש דר"י היא. ת"ק דמתני' דקאמר מעשר שבולת אחת ונותן לו סבר כר' יוסי:

דתנינן תמן שרי"א כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות. דס"ל עשו שאינו זוכה כזוכה וה"נ ס"ל להת"ק דעשו את העני כמו שזכה בהשבולת:

א"ר בא דברי ר"י צריך לזכותו לכהן. ס"ל דגם אליבא דר' יוסי צריך לזכות לכהן:

א"ר יוסי [**אמורא**] **הדא דר' בא פליגי על דריש לקיש**. דריש לקיש הא מוקי לת"ק דמתני' כר' יוסי ואי נימא כר' בא דגם לר"י צריך לזכות לכהן וא"כ ה"נ צריך לזכות לעני והת"ק הא לא קאמר הכי:

דתנינן תמן אלא מזכה את העני כו' א"ר בא דר"י צריך לזכות לכהן. כלומר דרבי אליעזר דוקא הוא דקאמר שצריך לזכות לעני כר' בא אליבא דר' יוסי מכלל דת"ק סבר דא"צ לזכות:

הוי לית היא דר' יוסי. דהת"ק לא ס"ל כר' יוסי ופליג על ריש לקיש דמוקי לת"ק כר' יוסי דלדידי' ע"כ לר' יוסי א"צ לזכות:

א"ר מנא כל גרמא היא אמרה דר' יוסי היא. דכולי עלמא סברי כר' יוסי ואה"נ דצריך לזכותו לכהן כר' בא וה"נ לכו"ע מזכה את העני ות"ק ור"א בהא פליגי:

ת"ק סברי מימר אינו מזכה כו' אלא שבולת א' ותנייא אחרייא דהוא ר"א ס"מ מזכה אה"ע בכל הגדיש. אבל לכו"ע צריך לזכות לעני:

והתנייא קדמייא סבר מימר מזכה מימינו לשמאלו ואינה זכי' כו'. קושיא היא דפריך על ר' מנא היאך נימא דלהת"ק ג"כ צריך לזכות לעני א"כ אמאי סגי בשבולת אחת הא הת"ק ס"ל בפרק דלעיל (ה"ו) גבי מי שליקט את הפאה ואמר הר"ז לפלוני עני דלא זכה לו דדרשי לא תלקט לעני לא תלקט לו לעני כדאמרי' בבבלי גיטין (יב ע"א) וא"כ הבע"ה לא יוכל לזכות לו ע"י עצמו דלא יקנה העני ע"י זכית הבע"ה וצריך העני בעצמו לזכות והשתא איך יוכל לזכות שבולת אחת הא לא ידעינן היכן היא. וליכא למימר דיקנה להעני את המקום ויזכה השבולת בכ"מ שהיא כדאשכחן הכי במס' מע"ש (פ"ה ה"ד) עישור שאני עתיד למוד נתון ליהושע ומקומו מושכר לו לא דמי דהתם בתרומה ומעשרות מצות נתינה על הבעה"ב ויכול ליתן ע"י חצרו אבל הכא בלקט דרחמנא אזהר לא תלקט לו לעני רק העני יטול מעצמו אם יקנה לו מקום השבולת הרי הוא מלקט לעני. [וכדאשכחן גבי גט המונח בחצר הבעל דאם קנתה האשה את החצר קנתה גם הגט ולא הוה טלי גיטך מע"ג קרקע משום דבשעה שנעשה מחצרו חצרה הוה כאילו נתן מידו לידה כמו שהבאנו לעיל (פ"ג ה"ז) בתוס' ד"ה עד כדון בשם האב"מ ז"ל יעוי"ש וה"נ כשיקנה הבעה"ב להעני את החצר שמונח בו השבולת לקט תהי' נתינה מידו ליד העני וזה לא מהני בלקט משא"כ בתו"מ הרי המצוה בנתינה] וע"כ דצריך העני לזכות בעצמו בכל הגדיש או שיתן לו הבעה"ב כל הגדיש חוץ משבולת הלקט במתנה ע"מ להחזיר או שיגביה כל הגדיש ע"מ לזכות השבולת בכ"מ שהיא. עיין ברע"ב ובתורעק"א ז"ל:

מזכה מימינו לשמאלו. כל מזכה ע"י עצמו קרי לה הירוש' מזכה מימינו לשמאלו וכן הוא בירוש' קדושין (פ"א ה"ג):

והתנייא אחרייא. הוא ר' אליעזר:

סבר מימר אינו מזכה מימינו לשמאלו וזכייה היא. דהא ס"ל שם דמלקט לעני זכה לו ולא תלקט לעני הוא להזהיר עני על שלו ולדידי' הא יוכל הבעה"ב לזכות להעני שבולת אחת דיקנה לו המקום שהשבולת מונחת בו. והשתא אי אמרת כר' מנא דלכו"ע צריך לזכות לעני איפכא איבעי להו למימר דלת"ק צריך לזכות בכל הגדיש ולר"א סגי בשבולת אחת. והתני ר"ז ר"א בשם ר"י כו'. פי' דמביא עוד ראי' דאי נימא דלת"ק צריך לזכות הי' צריך לזכות בכל הגדיש דר"ז ר"א בשם ר"י הקשה דברי ר"א אהדדי:

תמן הוא אמר זכה לו. במלקט לעני דסבר דהבעה"ב בעצמו יכול לזכות לו. וכא אמר הכין. דצריך לזכות כל הגדיש ואמאי הא יכול הבעה"ב לזכות לו השיבולת בכ"מ שהיא:

ומשני בשיטתם השיבום בשיטתכם דאתון אמרין [**כצ"ל**. הר"ש ז"ל] ע"י חליפין כו'. כלומר לדידי אה"נ דיכול הבעה"ב לזכות לו השבולת בכ"מ שהיא אלא לדידכו דהבעה"ב

אינו יכול לזכות לו הרי צריך העני לזכות בכל הגדיש. ומוכח להדיא דלא כר' מנא דקאמר דת"ק סבר דסגי בשבולת אחת ולר"א צריך לזכות בכל הגדיש דהא ר"א לדברי הת"ק קאמר ולי' לא ס"ל אלא ודאי דת"ק סבר דלא בעי זכי' כלל וקאמר לי' ר"א דבעי זכי' ולדידך צריך זכי' בכל הגדיש ולדידי סגי שיזכה לו שבולת אחת ומוכח מזה כר' יוסי האמורא דר"ל דמוקי להת"ק כר' יוסי דבכורות ע"כ לא ס"ל הא דר' בא דלר' יוסי צריך לזכות:

הלכה ג

מחלפא שיטתין דרבנן תמן וכו'. פי' תמן קרי לברייתא דהמרב"ן וכן דרך הירושלמי בכ"מ:

וכא אינון אמרין הכין. במתני' דהמדל ס"ל דאין לו רשות בשל עניים:

ומשני תמן. במרבץ:

אי אפשר. כלומר א"א לו שלא להרביץ בשל עניים דכיון דמעשה ההרבצה מוכרח לשדהו א"א לו לעשות ההרבצה באופן שלא יזיק לעניים:

ברם הכא אפשר. הכא במדל אף דהוא מוכרח להדל אינו מוכרח להדל גם בשל עניים דאפשר לו להדל בשלו ולא בשל עניים ואה"נ דאם לא הי' אפשר לו להדל שלו אם לא שידל גם בשל עניים הי' מותר לו להדל הכל אף בחלק העניים אבל כיון דאפשר להדל בשלו בלבד אף שיהי' לו הפסד לא איכפת לן לפסידא דידי' וחיישינן טפי לפסידא דעניים. משא"כ במרבץ דאם ניחוש לפסידא דעניים יבטל מעיקר ההרבצה ע"כ מותר להרביץ [ומה דיכול ללקט ולהניח על גבי הגדר לא חשבי רבנן לאפשר דאין זה בגוף ההרבצה ודו"ק]:

ולמי הוא משלם. קאי על מתני' דלקמן ה"ד בעה"ב שהי' עובר וכו' כשיחזור לביתו ישלם ומיבעי למי ישלם:

אר"י לעניי אותה העיר. שנטל שם:

דלא כן מה אנן אמרין. כלומר בלא ר' יונה מה היינו אומרים פשיטא דלעניי אותה העיר משלם ומאי קמ"ל:

למדת הדין נצרכה. הא קמ"ל דסד"א דהא דקאמר ר"א ישלם הוא רק לצאת ידי שמים אבל בדין פטור הוא משום דהוה ממון שאין לו תובעין ורבנן דפליגי סברי דאף לצאת י"ש נמי פטור וכיון דלר"א הוא רק לצי"ש סגי שישלם אף לעניי עיר אחרת קמ"ל ר' יונה דמחויב לטרוח ולשלם לעניי אותה העיר דוקא דהא דלר"א מחוי' לשלם הוא ממדת

הדין וע"כ במקום שנטל שם מחויב לשלם. וכן מוכח בבבלי חולין (קל ע"ב) דלר"א הוא ממדת הדין ועיין בשנו"א ז"ל:

הלכה ה

ואם עשה כן. אהא דלא ישכור אדם את הפועל קאי כפי' הפני משה ז"ל:
פועל שעושה כן הרי זה גוזל לבעל הבית ולעניים. שבמתכוין עושה שיפול לקט הרבה בשביל בנו וגם גוזל עניים שמניח לבנו ללקוט יותר משארי עניים. כן פי' השנו"א ז"ל:
א"ר יצחק ועניים מרודים תביא בית. מרודים פי' מטולטלים שהולכים ונדים מבית לבית ור' יצחק מפרש עולים כמשמעו שהעניים הם עולים והולכים מבית לבית. ואיידי דהביא פסוק זה דועניים מרודים לפרש לשון עולים הביא ג"כ הא דר' אבין אם עשית כן פי' שנתת לעניים מרודים מעלה אני עליך וכו'. כן פי' השנו"א ז"ל:
הדרן עלך גדיש ר"ח בשם ר"י טעמייהו דב"ש לעני ולגר כו'. ולא פירש טעמייהו דב"ה. ארשב"ל טעמייהו דב"ה תשמטנה כו'. ולא פירש טעמייהו דב"ש:

פרק ו

הלכה א

מה מקיימן ב"ה טעמייהו דב"ש. לר' יוחנן פריך מה יעשו ב"ה בטעמא דב"ש הא שפיר ילפי מהך קרא דתעזוב אותם. ומשני אותם מיעוט כו'. וזה גופא טעמא דב"ה דילפי ממיעוטא דהך קרא נמצא דלר"י בין ב"ש ובין ב"ה תרווייהו ילפי מקרא דתעזוב אותם אלא דב"ש סברי דתעזוב רבויא הוא וב"ה סברי דאותם מיעוטא הוא:
מה מקיימון ב"ש טעמייהו דב"ה. לרשב"ל פריך:
תשמטנה ונטשתה מיעוט כו'. וזה גופא טעמא דב"ש דילפי ממיעוטא דונטשתה ולדידי' ב"ש וב"ה תרווייהו ילפי מהך קרא אלא דב"ש סברי דונטשתה מיעוטא הוא ולב"ה רבויא הוא:
א"ר אבון לישן דמתני' מסייע לרשב"ל כו' כשמיטה. דלר"י טעמייהו דב"ה הוא ממיעוטא דאותם ומאי כשמיטה דנקטו:
הפקיר לאדם ולא לבהמה כו'. מפרש מאי דאיכא בין ר"י לרשב"ל:
ע"ד דר"י הפקרו הפקר. דלר"י דב"ה ילפי ממיעוטא דאותם ליכא למעט רק לענינא דכתיב גבי' לעני תעזוב אותם אותם לעני אבל הפקר בין לעני בין לעשירו מיעוטא אחרינא דלא כתיבא גבי' ליכא למעט וע"כ בהפקיר לאדם ולא לבהמה כו' הוה הפקר דהנך ליכא למעט מאותם כיון דלא הוציא עשירים:

וע"ד דרשב"ל. דב"ה ילפי מרבויא דונטשתה:

אין הפקרו הפקר. דצריך שיהיה ממש כשמיטה:

מה אנן קיימין אי משום דבר מסוים דיו שנים כו' הדא דר' יוחנן כל שהוא יכול לחלקו ולעשותו שורה כב"ש. פי' הר"ש ז"ל דהכי קאמר טעמייהו דב"ש מפני שהוא יכול לחלקו לעמרים של קב קב ולעשות ממנו שורה וב"ש לטעמייהו דאמרי לקמן (ה"ד) שלשה לעניים וארבעה לבעה"ב הילכך לא סגי בג' וב"ה לית להו רואין. וכן פי' המל"מ והשנו"א ז"ל. ויש לסייע פי' זה מהא דאמר לקמן (ה"ה) אין תעבדינא גדיש אינו נידון כשורה דמשמע דג' לב"ה וד' לב"ש הוא שורה ולפ"ז פי' שורה הוא מנין ג' וד' ולא שורה באורך או ברוחב. ועיין בתוס' מה שפירשנו סוגיא זו אליבא דהרמב"ם ז"ל:

הלכה ב

וקשיא על דב"ש בגפה ובגדיש כו'. הר"ש ז"ל מהפך הגירסא וכך צ"ל וקשיא על דב"ש בבקר ובכלים דבר שאינו מסוים ואינון אמרין אינו שכחה וקשיא על דב"ה בגפה ובגדיש דבר שהוא מסוים ואינון אמרין שהוא שכחה וכן עיקר לפע"ד. ועיין בתוי"ט ובשנו"א ובמל"מ ז"ל מ"ש בזה:

הלכה ג

ראשי שורות עומר שכנגדו מוכיח העומר שהחזיק בו להוליכו לעיר ושכחו מודים שאינו שכחה. מפרש השנו"א ז"ל דמודים אתרווייהו קאי על ראשי שורות ועל עומר שהחזיק. וכך הצעת המשנה ראשי שורות שהעומר שכנגדו מוכיח וגם עומר שהחזיק בו כו' בהני תרווייהו מודים שאינו שכחה. ועיין בשנו"א ובמל"מ ז"ל שם א"ר מנא שניהם מקרא אחד דרשו וכו'. פי' דלר' אבון קשיא קרא דב"ש לב"ה ע"כ מפרש ר"מ דגם ב"ה סברי קרא דב"ש לגר ליתום ולאלמנה יהי' אלא דב"ש סברי ליתום ולאלמנה תרי וב"ה סברי מדכתיב ליתום בלא ו' ולאלמנה בו' הוי"ו מחבר אותם דלא הוו ליתום ולאלמנה אלא חד. כן פי' הגר"א ז"ל בשנו"א:

הלכה ה

א"ר יוסי ובלבד שיבלין וכו'. אהא דאמרי' במתני' אפי' היא של טופח רואין אותה כו' ע"ז קאמר שצריך שיהיו שיבלין אז אמרינן רואין דאם היו דקות רואין אותן כאלו הן ארוכות שדופות רואין אותן כאלו הן מלאות אבל אם לא היו שיבלין כלל אלא מקום פנוי לא אמרינן רואין כאלו היו שיבלין. כן פי' הגר"א ז"ל בשנו"א ועיי"ש:

פרק ז

הלכה א

בישני אית דבעי מימר בישני ממש. שמבויש מזיתים אחרים שאינו עושה זיתים כמו שאר אילנות ויש לו ג"כ שם מחמת רעתו:

אית דבעי מימר דהוא מבעית לחברי'. שמבייש שאר אילנות מגודל זיתים שעושה. כן פי' השנו"א ז"ל ומה שמגיה מגודל במקום מרוב הוא בר"ש ז"ל ולא בירושלמי דלא כגה"ש כאן ודו"ק:

עד די עביד ד' כיפליסין. מיבעי אם בעינן ד' פעמים כפל יותר מזיתים אחרים ואז נקרא יש לו שם דהוא מסוים מכל הזיתים:

כי ההיא דתנינן תמן כו' וא' של ארבעת קבין ושכחו. דלב"ה הוה שכחה משום דכל שאינו אלא ד' פעמים נגד עומרי השדה הוא נידון משום מסוים דלא מהני לדידהו בתלוש אלמא דדבר מסוים הוא ד' פעמים כפל והכא נמי בעינן הכי:

ומסיק מכיון שהוא עושה יותר מחבירו כו'. דאפילו אם רק עושה יותר מחבירו ג"כ דומה למסוים ויש לו שם בשדה ולא הוה שכחה:

מתני' דב"ש היא דבש"א הפקר כו'. כונתו להקשות מסיפא מהעומר שהוא סמוך לגפה ולגדיש וכן דרך הירושלמי דמתחיל מרישא והכונה על הסיפא:

אר"ש בן יקים לא אמר ר"י כו' כו' אבל עכשיו שהזיתים מצוין יש להם שכחה ר' יונה בעי ההן זית נטופה כו' כמי שלא התתיל בו אמר ר' יוסי לא חייב אדם שכחה לזיתים אלא ר"ע דו דריש אחריך אחריך התיבון הרי עומר שכחה הרי לא כתיב אחריך מכיון שכתיב לא תשוב לקחתו כמ"ש אחריך מעתה אין שכחה לזיתים כר' יוסי דלא דריש אחריך. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק. וכונתו הקדושה דר' יונה בעי רק אליבא דר"ש בן יקים דמפרש טעמא דר' יוסי משום שאינם מצוין ולא משום דאין שכחה לזיתים כלל מהו בזית נטופה כשהתחיל בו דס"ל להת"ק במתני' דלהלן (ה"ב) דיש לו שכחה מי פליג ר' יוסי ע"ז אי לא. מי אמרינן כיון דלר' יוסי אפי' אינו נטופה לא הוה שכחה משום דאינן מצויין א"כ בנטופה דחשוב הרבה אפי' התחיל בו אין שכחה ופליג על רבנן בתרתי חדא דס"ל דבכל הזיתים אין שכחה ועוד דבנטופה אפי' התתיל בו אין שכחה או דילמא בשהתחיל מודה ר"י לרבנן דאף בנטופה הוה שכחה ולא נפשטה. אבל לר' יוסי האמורא דלדידי' מסיק הירושלמי דטעמא דר' יוסי דמתני' משום דלא דריש אחריך ואין שכתה לזיתים כלל ליכא למיבעי בעיא דר' יונה דבודאי פליג ר' יוסי גם בסיפא ואין נפ"מ בין התחיל בו ללא התתיל בו כיון דאין במין הזיתים דין שכחה:

הלכה ב

כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו. הוא ציון להמשנה וחסר תיבת וכו' כדרך הירושלמי בכ"מ:

פתר לה תרין פיתרין. אר"מ דמתני' קאי דקאמר משתלך המחבא ומפרש הגמ' דבריו בשני פירושים:

כ"ז שיש לו תחתיו כו'. פי' דר"מ קאי אדיוקא דת"ק דקאמר כ"ז שיש לו כו' הא כל שאין לו תחתיו אין לו בראשי דהוה שכחה מה שבראש האילן ע"ז קאמר ר"מ דדוקא משתלך המחבא דינא הכי:

קודם לכן. קוד' שהלכה המחבואה:

אע"פ שאין לו תחתיו יש לו בראשו דכ"ז שלא הלכה המחבואה לא הוה שכחה מה שבראש האילן:

פתר חורן כ"ז שיש לו כו'. פי' דר"מ איש לו תחתיו קאי:

הלכה המחבואה אע"פ שיש לו תחתיו אין לו בראשו. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק ור"ל דכיון שכבר הלכה המחבואה הוה שכחה מה שבראש האילן אף דיש לו תחתיו. כך מבוארת סוגיא זו בשנו"א ז"ל:

תני משום ב"ש משיניח את הכרכר וגמרו ה"ז יש לו בראשו. פי' יש להעני בראש האילן דהוה שכחה:

ר"א בשם רשב"ל כרכרה. פי' דמחבואה הוא כרכר כלי שחובטין בו האילנות מלשון מפזז ומכרכר:

א"ר אבהו שהוא משייר כו'. לפיכך נקרא מחבא ע"ש שהיא בודק את המחבואין. משייר מלשון וסייר לה לכולה מתא תענית (כ ע"ב):

הלכה ג

הדא אמרה פרט בנשירתו קדש לית הדא פשיטא כו'. מדקאמר המניח כלכלה כו' הר"ז גוזל את העניים מוכח דבנשירתו הוא קדש לעניים דאם תאמר דאין נקדש רק בשהגיע לארץ וא"כ כשנפל לתוך הכלכלה לא נתקדש לעניים כלל ואמאי קרי לי' גזלן ותפשוט מהכא בעיא דאילפא:

ארשב"א שנייא היא כו'. לעולם איכא למימר דלא נתקדש לעניים רק בשהגיע לארץ וקודם שיגיע לארץ יכול להפקיר אלא דכ"ז דוקא כשאינו מבטל סדר תהלוכות הלקט דמניח לו ליפול לארץ רק שמפקירו אבל כשאינו מניח לירד לארץ כלל הרי מבטל בזה מעשה הלקט ובשביל זה נקרא גזלן. כנ"ל לפרש אליבא דהר"ש והרא"ש ז"ל:

[**ואליבא דהגר"א ז"ל בשנו"א הכי פירושא הדא אמרה פרט בנשירתו קדש**. מדקתני מתני' ה"ז גוזל את העניים ע"ז נאמר אל תסג וגו' דמשמע דאין ב"ד מוציאין מידו משום דאינו גזל גמור אלא כעין גזל וכההיא דלעיל (פ"ה ה"ה) ש"מ דפרט בנשירתו קדש דאם הקדיש לגבוה את הפרט קודם שהגיע לארץ כשהוא באויר הוה הקדש:

לית הדא פשיטא שאלתי' דאילפא כו' לקט בנשירתו מהו שיקדש. דאילפא בעי אם יכול אדם להקדיש לקט שדהו אחר שנשר קודם שהגיע לארץ מי אמרינן שכבר יצא מרשות בעה"ב משעה שהתחיל ליפול ותו לא מצי להקדיש או דילמא כ"ז שלא נפל לארץ מצי להקדיש. ותיפשוט מהכא דיכול להקדיש דהא אפילו לעצמו זכה אם נפל לתוך הכלכלה:

ארשב"א שנייא היא שהוא גרם כו'. כלומר דשאני פרט מלקט דאילפא לא בעי אלא בלקט אבל בפרט לא זכו בו עניים אלא אם נפרך ונפרט לפרוטות וכשאינו נפרט ונשאר שלם אין עליו דין פרט כלל וע"כ כשהניח כלכלה שהיא מדבר רך ומעכב מלהתפרט שפיר זכה ולא הוה גזל גמור דאינו אלא גרם שלא יפרט לפרוטות אבל בלקט איכא למימר דמשעה שמתחיל ליפול הוה עלי' דין לקט ולא מצי להקדישו] ועיין בבבלי תמורה (כה ע"א):

א"ר סימון טעמא דר"י כו' ונשאר בו עוללות כנוקף זית שנים שלשה גרגרים ב' וג' עוללות פחות מכאן אשכול. כן גירסת הגר"א ז"ל בשנו"א. ע"ד דהדין תניא לא למדו נ"ר אלא ממע"ש כו' מעתה אל יהא לו קדושה. בנטע רבעי כתיב ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קדש הלולים לה' ומשמעות הכתוב דקדש קאי על הלולים שיהא ההלול קדש ולא שיהא עצם פריו קדש וע"כ פריך כיון דיליף ממע"ש דאין נ"ר בשביעית מעתה אל יהא לנ"ר קדושה כלל בשביעית ואף דחילול ודאי דבעי דהא כתיב (דברים כ) אשר נטע כרם ולא חללו דאלמא בעי חילול מהא לא ידעינן אלא דמצוה לחלל אבל לא שיהיו הפירות אסורין באכילה קודם החילול ובשלמא אי ילפת ממע"ש שפיר ידעינן דיש על הפירות קדושה ובלא חילול אסורין באכילה חוץ לירושלם אבל בשביעית דאין מע"ש נוהג כלל וילפת מינה גם לנטע רבעי א"כ יהא מותר לאכול ולחלל אח"כ:

הלכה ה

קדושתו מאליו למדו כו'. כלומר לא כדקסברת דקדש קאי על הלולים אלא על גופי' קאי שיהא פריו קדש:

הרי הוא. עצמו:

כקדש שקורין עליו את ההלל. כבכורים שקורין עליו הילול לה' ארמי אובד אבי וגו':

ויהא מותר לאונן. כיון דהכתיב משוה נ"ר לבכורים וחזינן דב"ש סברי דאין לנ"ר ביעור א"כ סברי כר' שמעון דאמר במס' בכורים (פ"ב ה"ב) דבכורים פטור מביעור מעתה גם לאונן יהא מותר דהכי סבר התם ר"ש:

תני קדש מגיד שהוא אסור לאונן. דמקדש דכתיב בגופי' ילפינן דאסור באנינות אלא בשמחה:

ויהא חייב בביעור. דהא ע"כ ב"ש פליגי על ר"ש דאסרי לאונן ויתחייב גם בביעור:

בגין דר"ש פוטר בביעור. כלומר בהא סברי כר"ש דפטור מביעור ודוקא באנינות דמקדש דכתיב בגופי' ממעטינן אבל ביעור לא ילפי ממע"ש ועיין בבלי יבמות (עג ע"ב):

ויפדה במחובר לקרקע. כיון דבשביעית אין נ"ר לענין חומש וביעור דיליף ממע"ש דאינו נוהג יהי' מותר לפדות גם במחובר ולא משני מידי:

תני רשב"ג כו' לא למדו נ"ר ממע"ש כל עיקר. וכל הני פירכי דפריך לרבי בשביעית פריך אליבא דרשב"ג בכל שני שבוע ומשני כדלעיל:

ר"ז בעי קומי ר"א מניין שהוא טעון חילול. ר"ז לית לי' הא דקאמר לעיל קדושתו מאליו למדו שהרי הוא עצמו כקדש שקורין עליו הלל וע"כ בעי מניין שהוא טעון חילול קודם האכילה דאסור לאכלו בלא חילול ואי משום דכתיב ולא חללו דילמא הוא רק למצות חילול אבל מותר לאכלו ולשלם כנגדו כל אימת דבעי דהא אינו טעון העמדה והערכה:

ומשני קדש הלולים קדש חילולים. דהוא קדש עד שיחללנו וע"כ אסור לאכלו בלא חילול. וע' בתוס' שהבאנו סמוכין לזה מהרשב"א ז"ל ונתבאר בזה סוגיא חמורה בסוטה עיי"ש:

הלכה ז

רבי חייא בר אבא בעי קומי ר"מ לאוכלו בלא פדיון א"א שאי אפשר להקדש לצאת בלא פדיון. ואף דגזה"כ הוא דחלה שביעית על הקדש מ"מ א"א שיהא הקדש הפקר ובודאי דמחויב לפדות:

לפדותו ולאכלו נמצא כלוקח לו קורדם מדמי שביעית. דהא שביעית תופס את דמי וצריך לנהוג בהדמים קדושת שביעית שלא נתנה אלא לאכילה ובהקדש לא שייך אכילה נמצא דהוא רק לוקח קורדם להקדש מדמי שביעית והיאך יעשה:

הגזבר מחליפו כו'. כלומר משכחת לה בדרך חילול דלא מהני בשביעית ומהני בהקדש ונמצא דהוה הקדש ולא נתפס בקדושת שביעית. פלוגתא היא במס' שביעית (פ"ח ה"ז) בירוש' אי שביעית מתחלל דרך חילול או דוקא דרך מקח ובבבלי סוכה (מא ע"א) מסקינין דבפרי ראשון ד"ה דרך מקח אין דרך חילול לא:

א"ר מתניא ולמה לית אנן אמרין כיון דאר"י כו' וכא מפני שקדם הבקרו להקדשו. כלומר לא דהוה הקדש ושביעית חלה עליו אלא דלא חל ההקדש כלל על שנת השביעית משום דקדם הפקר תורה דשביעית להקדשו ולא הוה הקדש כלל וע"כ לא קשה קושית רחב"א. ועיין בתוס' טעם לזה:
הדרן עלך כל זית:

פרק ח

הלכה ב

רבי אלעזר דרומה בעי קומי רבי יוסי מתני' דרבי אליעזר דרבי אליעזר אמר נאמן על השני נאמן על הראשון. ר"א ורבנן פליגי במס' דמאי (פ"ד ה"ג) בראו אותו מפריש מעשר שני דר"א סבר הנאמן לשני נאמן לראשון ורבנן סברי הנאמן לראשון נאמן לשני והנאמן לשני אינו נאמן לראשון וקס"ד דטעמייהו דרבנן הוא משום דבראו אותו מפריש ראשון דהוא מפריש כסדר מהימנינן לי' דמפריש גם השני אבל אם ראו אותו מפריש המעשר האחרון חיישינן דלא הפריש הראשון ואיערומי קא מערים להפריש השני כדי שיחזיקוהו לנאמן ור"א סובר דגם מהאחרון הוא מוחזק לנאמן והשתא מתני' דקתני ועל מעשר עני בכל שנתו ע"כ אתיא כר' אליעזר דמהאחרון מהימן גם על הראשון דאי כרבנן מה בכך דמהימנינן להו דמעשר עני הוא דילמא לא הפריש הבעה"ב מעשר ראשון ממנו:
אר"י ד"ה היא שניא היא שאין אדם עושה בדבר ערום כצ"ל ופי' ערום הערמה. כלומר לא כדקא סברת דרבנן סברי דמהאחרון אינו מוחזק על הראשון דחיישי להערמה ז"א דודאי אין אדם עושה המעשר בהערמה והילכך במתניתין הכל מודים כיון דהפריש מעשר עני בודאי הפריש גם מע"ר וטעמייהו דרבנן דפליגי התם היא במעשר שני דוקא כיון דמע"ש אין בו הפסד רק טרחא להעלותו לירושלם ע"כ אין מזה ראי' שהפריש מע"ר שהוא כולו ללוים אבל ממעשר עני שהוא ג"כ כולו לעניים נאמן על מע"ר דמהאחרון ג"כ נאמן על הראשון:
א"ר בון ב"ח נאמן בן לוי לומר מעשר ברור הוא כו'. פי' ברור שראיתי כשהפריש הבעה"ב מע"ר אז נאמן לפוטרו מן השני:
אבל באומר ניתן לי. שלא ראיתיו מפריש אלא ניתן לי בתורת מעשר ואין כאן עדות שהפריש מע"ר. או באומר משלו הן כו'. ואני בעצמי עשיתי המעשר הזה ואין עדים ע"ז אינן נאמנין לפוטרו מן השני. ועיין ברמב"ם ז"ל:
דו מתני' כו'. הוא ציון על המתני' כמו אמר מר בבבלי ומביא לשון המשנה ומגיה בה:

כיני מתני' אינן נאמנין אלא על דבר שבני אדם נותנין כן כצ"ל. פי' שמגיה נותנין במקום נוהגין. כן גי' הגר"א ע"פ הר"ש ז"ל ועיין בתוס':

הלכה ג

תני ר' יהודה אומר מקום שנהגו להיות דורכין את העוללות עני נאמן לומר וכו' זיתי ניקוף עני נאמן לומר וכו'. ותיבת יהא מוחק הגר"א ז"ל בשנו"א ובהגהות על הר"ש ז"ל:

הלכה ד

חזקי' שאל לאבוי מנא אילין שיעוריא ר"ח הוה יתיב קומי רבי והוא אמר טעמין והיא סתר אמר טעמין והוא סתר א"ל לא כלן מיסתר אלא מיבני אהן צרדא סמך דא ברותא. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק. צרדא היא מל' מכה לפניו באצבע צרדה ביומא (יט ע"ב). ברותא הוא מין ארז כדאיתא בר"ה (כג ע"א) ובכ"ד ובירוש' דכתובות (סופ"ז). ור"ל למה לך לסתור הלא שיעורין אלו נמסרו כך לחכמי' בקבל' וא"כ סגי בטעם כל שהוא לסמוך הקבלה כמו שדי באצבע קטנה לסמוך ארז גדל כיון שעומד בלא"ה:

הלכה ז

א"ר מנא כלי כסף וכלי זכוכית בגופיהן. עיין גירסת הגר"א ז"ל ופירושו בגליון הש"ס כאן:

הלכה ח

ר' אחא בשם ר"ח מתניתא תני כל מי שהוא צריך ליטול ואינו נוטל הר"ז שופך דמים וכו'. כן גירסת הגר"א ז"ל בהגהותיו על הר"ש ועיי"ש בר"ש ז"ל:

הדרן עלך מאימתי וסליקא מסכת פאה בס"ד: